

Učestalost anglizama u neformalnoj komunikaciji djece mlađe školske dobi

Čupić, Ena

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:496179>

Rights / Prava: [Attribution-NoDerivs 3.0 Unported/Imenovanje-Bez prerada 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-29**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE

ENA ČUPIĆ

DIPLOMSKI RAD

UČESTALOST ANGLIZAMA U
NEFORMALNOJ KOMUNIKACIJI
DJECE MLAĐE ŠKOLSKE DOBI

Zagreb, rujan 2019.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKI STUDIJ
(Zagreb)

DIPLOMSKI RAD

Ime i prezime pristupnika: Ena Čupić

TEMA DIPLOMSKOG RADA: Učestalost anglizama u neformalnoj komunikaciji
djece mlađe školske dobi

MENTORICA: doc. dr. sc. Katarina Aladrović Slovaček

Zagreb, rujan 2019.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. O UČENJU JEZIKA	3
3. KOMUNIKACIJA U NASTAVI HRVATSKOGA JEZIKA.....	6
3.1. Zavičajni idiom i standardni jezik	6
3.2. Komunikacijska kompetencija	8
3.3. <i>Nastavni plan i program za osnovnu školu i Nacionalni kurikulum</i>	11
4. LEKSIČKA KOMPETENCIJA.....	12
5. TUĐICE U HRVATSKOME JEZIKU	15
5.1. Anglizmi	19
6. ISTRAŽIVANJE.....	24
6.1. Opis uzorka istraživanja	24
6.2. Cilj i problemi istraživanja	25
6.3. Hipoteze istraživanja	26
6.4. Opis instrumenta istraživanja	26
6.5. Rezultati istraživanja	27
6.5.1. Rezultati istraživanja upotrebe anglizama u različitim kontekstima kod djece mlađe školske dobi	27
6.5.2. Rezultati utvrđivanja statistički značajne razlike s obzirom na školu koju pohađaju, dob i spol	32
6.5.3. Rezultati istraživanja učestalosti uporabe anglizama u spontanome govoru	38
7. RASPRAVA I ZAKLJUČAK.....	39
LITERATURA.....	42
PRILOZI	45
IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI RADA	48

Sažetak

Jezično je izražavanje urođena ljudska potreba koja se ostvaruje pisanim ili zvukovnim znakovima. Premda usvajanje jezika iziskuje mnogo truda, djeca ga s lakoćom savladavaju (otprilike) do svoje treće godine (Erdeljac, 2009). Iako djeca usvajaju materinski jezik uspješno, stanje se mijenja polaskom u školu; očekuje se da komuniciraju hrvatskim standardnim jezikom, dok su oni do tada najčešće ovladali samo zavičajnim idiomom. Jedan od značajnijih ciljeva nastave hrvatskoga jezika trebalo bi biti razvijanje komunikacijske kompetencije jer predstavlja osnovu u ranoj fazi učenja. Kod djece se usvajanje novih leksema odvija svakodnevno – što je vokabular veći i komunikacijske sposobnosti razvijenije, brže će poimati i upotrebljavati nove riječi. Školsko je razdoblje dinamičan period učenikovog jezičnog razvoja, a obogaćivanje rječnika pod utjecajem je različitih jezičnih i izvanjezičnih faktora. Kod jezika su najizraženije promjene u leksiku te je njihov utjecaj vidljiv u hrvatskim dijalektima, ali i u hrvatskom standardnom jeziku (Brdar, 2010). Danas su najraširenije tuđice anglizmi. Različita su tumačenja hrvatskih jezikoslovaca što su anglizmi te koji su razlozi njihove sve veće prisutnosti u hrvatskome jeziku, posebice kod mlađe populacije.

U svrhu pisanja ovoga rada, istraženo je koliko su učestali anglizmi u spontanoj i neformalnoj komunikaciji djece mlađe školske dobi te učenica šestog razreda osnovne škole. Također, istraženo je koliko škola koju učenici pohađaju, razred i spol utječu na razumijevanje i upotrebljavanje anglizama kod djece mlađe školske dobi. U skladu s glavnim ciljem postavljena su tri problema istraživanja kojima se željelo ispitati utječu li dob, spol i škola koju pohađaju na učestalost anglizama u njihovoj komunikaciji te razumiju li značenje s obzirom na različite kontekste njihove uporabe. Istraživanje je provedeno u gradu Zagrebu, u njemu su sudjelovali učenici trećih i četvrtih razreda te je provedena i fokus grupa u kojoj su sudjelovale učenice šestoga razreda. Rezultati pokazuju izrazit utjecaj dobi učenika na učestalost upotrebe anglizama, dok se ta razlika u odnosu na spol i mjesto istraživanja ne primjećuje. Također, vidljivo je da učenici mlađe školske dobi razumiju značenje pojedinih riječi samo u kontekstu u kojemu ga oni upotrebljavaju.

Ključne riječi: jezično izražavanje, neformalna komunikacija, anglizmi, osnovna škola

Summary

Linguistic expression is native human need which is realized by written or acoustic signs. Although adoption of language requires much effort, children overcome it with easiness until the third year (Erdeljac, 2009). While children successfully adopt mother tongue, the situation changes when they start to go to school; it is expected that they communicate in Croatian language, but they often have mastered only the native idiom. One of more important aims of teaching the Croatian language should be development of communicative competence because it is a foundation in the early stage of learning. Children adopt new lexemes every day – when they have developed communication abilities and a larger vocabulary, they also understand and use new words faster. School period is a dynamic period of student language development and an enrichment of the dictionary depends on the different linguistic and extra-curricular factors. The most pronounced changes of language are in lexis – their influence is visible in a Croatian dialects and also in the Croatian standard language (Brdar, 2010). The foreign words that are most commonly in use today are anglicisms. There are different explanations of Croatian linguists on anglicisms and why anglicisms are more and more present in Croatian language, especially in younger population.

The purpose of this research is to explore the frequency of anglicisms in spontaneous and informal communication of younger school age students and sixth grade elementary school students. It is also investigated how the school that students are attending, age and gender affect on understanding and using anglicisms of younger school age students. In correlation to the focus point of this research we established three research questions/parameters we wanted to observe – do the age, gender and the school that students are attending influence of using anglicisms in communication and do students understand the meaning of the words given the different contexts of their use. Research has been conducted in Zagreb. Population selected to participate in the research consisted of the students in third and fourth grades of primary school and also was conducted focus group in which participated sixth grade students. The results have shown noticeable influence of student age on frequency of use anglicisms, while in school that students are attending and gender there is some difference, but not noticeable. The results also indicate that students understand the meaning of some words only in context in which they use it.

Key words: linguistic expression, informal communication, anglicisms, elementary school

1. UVOD

Razmišljajući o čemu bih voljela pisati u svome diplomskom radu te koje područje detaljnije istražiti, shvatila sam da najviše proučavam teme povezane s dječjim leksikom. Budući da sam u svakodnevnom kontaktu s djecom mlađe školske dobi, počela sam promišljati o načinu komunikacije s njima te pažljivije slušati riječi koje upotrebljavaju. Na petoj godini fakulteta imamo nastavu metodike u različitim osnovnim školama u Zagrebu, tj. školama vježbaonicama, stoga me zainteresirao način neformalne komunikacije između učenika koji bih načula pod odmorom. Također, u slobodno vrijeme pomažem djeci u učenju ili ih čuvam te sam primijetila da u svome govoru upotrebljavaju brojne tuđice. Mojem zanimanju za ovu temu dodatno je pridonijelo što imam mlađu sestru koja pohađa šesti razred osnovne škole, stoga ju svakodnevno čujem kada razgovara sa svojim prijateljima prepričavajući što je vidjela i pročitala na društvenim mrežama i mobilnim aplikacijama, pritom koristeći određene tuđice, točnije anglizme.

Jezik se neprestano mijenja te je uobičajeno da u upotrebu ulaze neke nove riječi iz drugih jezika, dok se druge prestaju upotrebljavati, no dojam sam da je u posljednje vrijeme to izraženije nego prije. Brojni su razlozi sve veće zastupljenosti anglizama u hrvatskome jeziku, posebice kod mlađih ljudi i djece; neprekidan razvoj komunikacijskih tehnologija te korištenje društvenih mreža od sve ranije dobi, sve veća važnost interneta u svakodnevnom funkcioniranju na kojem je najveći dio sadržaja na engleskome jeziku, a neizostavno je spomenuti i utjecaj američke glazbene i filmske industrije na zemlje diljem svijeta. Engleski je danas lingua franca, stoga brojni jezici preuzimaju određene riječi iz njega, a izrazito veliki utjecaj ima na manje jezike, u koje pripada i hrvatski jezik.

Posebno je značajno njegovo djelovanje na djecu koja su sve ranije izložena engleskome jeziku; susreću se s engleskim gledajući animirane filmove na *Youtubeu*, a u nekim vrtićima čak postoji mogućnost učenja engleskoga jezika od najranije dobi. Prisustvovala sam situaciji kada je dvogodišnje dijete na upit koje je boje kocka odgovorilo „blue”. Premda je danas poželjno znati što više jezika te je zasigurno jedna od važnih kompetencija koju treba poticati kod djece, postavlja se pitanje trebaju li ga djeca učiti prije nego što su ovladali osnovama materinskoga jezika. Polaskom u školu djeca se komunicirajući sa svojim vršnjacima susreću s brojnim

anglizmima, a da pritom toga nisu ni svjesni. Posebice je to izraženo kada počnu aktivnije koristiti društvene mreže i mobilne aplikacije za razmjenu poruka na kojima su anglicizmi, pokrate i kratice uobičajene sastavnice gotovo svakoga razgovora. Također sam imala priliku razgovarati s dvanaestogodišnjom djevojčicom koja je u neformalnom razgovoru upotrijebila englesku riječ te izjavila da ne zna kako se to kaže na hrvatskome. Budući da joj je hrvatski jezik materinski, njezin me odgovor iznenadio i potaknuo na razmišljanje.

Važno je spomenuti i žargon koji djeca upotrebljavaju za vrijeme igranja računalnih igara koji je ponekad zaista zahtjevan za razumjeti osobi neuključenoj u to. Najčešće se preuzimaju riječi iz engleskoga jezika te upotrebom pojedinih riječi iz hrvatskoga jezika, koje dobivaju novo značenje pomoću hrvatske tvorbe, stvaraju se nove riječi koje čine „novi” žargon (Halonja, Mihaljević, 2012). Premda se anglicizmi u većoj mjeri koriste na društvenim mrežama te u računalnim igricama, određeni dio njih prenosi se i u govornu komunikaciju te postaje dio svakodnevnog dječjeg korpusa riječi. Ovome sam radu pristupila u želji pronalaska novih saznanja o ovoj aktualnoj temi te u nadi da ću pridonijeti boljem razumijevanju uzroka i rasprostranjenosti anglicizama u dječjoj neformalnoj komunikaciji.

2. O UČENJU JEZIKA

Osnovna je funkcija svakoga jezika komunikacija među ljudima. „Jezični razvoj je najbitniji za razvoj inteligencije. On nam omogućava da razumijemo svijet koji nas okružuje” (u dokumentu *English in the New Zealand Curriculum*, Ministry of Education, New Zealand, Wellington, 1994, prema Vilke, 2007: 60, ur.: Češi i Barbaroša-Šikić). Jezičnim se izražavanjem ljudi sporazumijevaju te prenose poruke i obavijesti, a to je moguće ostvariti pisanim (pismo) ili zvukovnim znakovima (govor). Šego (2009) ističe da nam jezik kao sustav znakova za sporazumijevanje omogućava usvajanje znanja, iskazivanje osjećaja, misli i ideja te se pomoću njega socijaliziramo.

Izražavanje ovisi o individualnim karakteristikama svakoga pojedinca te o skupini u kojoj se izražavanje odvija. Postoje brojni jezici socijalnih skupina – žargoni. Ovisi o različitim značajkama, poput spola, životne dobi, razine obrazovanja, prostorne pripadnosti... Jezik može služiti i za pokazivanje pripadnosti određenoj skupini te pokazivanje vlastitoga identiteta (Skelin Horvat, 2017), stoga mladi često „stvaraju” svoj jezik, nerazumljiv svojim roditeljima i odraslima općenito. Ljudi istoga zanimanja često upotrebljavaju stručne termine koji su razumljivi samo njima. U žargonu mogu biti izražena obilježja nekoga narječja, a može se sastojati od riječi iz određenoga stranoga jezika – danas najčešće iz engleskoga. „U odnosu na dijalekt, kao jezik omeđen prostorom i vremenom, govor neke skupine mnogo je slobodniji, a u svojem širenju i agresivniji od bilo koje poznate vrste jezika i govora” (Halonja, Mihaljević, 2012: 49). Također, izražavanje se razlikuje i ovisno o kulturnoj i društvenoj zajednici. U različitim narodima postoje različiti običaji, načini komunikacije i ponašanja.

Pavličević-Franić (2005) naglašava da se prema načinu učenja jezici dijele na jezike koji se usvajaju, a to je u većini slučajeva materinski jezik i jezike koji se uče, odnosno, sve ostale naučene jezike. Cilj je savladavanja prvoga jezika ovladati procesom sporazumijevanja kako bismo se uspješno socijalizirali u svojoj okolini te široj društvenoj zajednici. „Povjerenje u poznavanje prvog jezika pridonosi samopoštovanju pojedinca, prepoznavanju njegova vlastita identiteta i njegovoj uspješnosti tijekom cijelog života” (Vilke, 2007: 60, ur.: Češi i Barbaroša-Šikić). Svaki govornik materinskoga jezika usvaja svoj jezik do te mjere da mu kognitivne

strukture koje upotrebljava postaju nesvjesne te ih slaže s lakoćom, dok na drugačiji način funkcionira netko u učenju stranoga (drugoga) jezika.

Materinskim se jezikom često naziva standardni hrvatski jezik, premda se on najčešće razlikuje od jezika koji je dijete prvo usvojilo. Iako je usvajanje jezika zahtjevan zadatak, djeca ga s lakoćom izvršavaju u vrlo ranoj dobi – otprilike do svoje treće godine (Erdeljac, 2009). Pri promatranju jezičnog razvoja važno je obratiti pozornost na način kako djeca uče, njihovu motiviranost, sposobnost opažanja i osmišljavanje pojmova. „Usvajanje jezika sastoji se od usvajanja leksika, fonologije (glasovnog sustava), morfologije (pravila tvorbe riječi), sintakse (pravila rečeničnog oblikovanja) i semantike (značenjskog sustava)” (Erdeljac, 2009: 296). Kako bi dijete moglo ovladati jezikom, prijeko je potrebno da utvrdi svim jezičnim dijelovima jer sve to čini njegove komunikacijske kompetencije. Šego (2009) naglašava važnost obitelji i okoline; mišljenja je da djeca koja više vokalno komuniciraju te koju se više potiče na jezične aktivnosti, pokazuju višu razinu jezične razvijenosti.

Odgovori na pitanja o razvoju dječjega jezika traže se od sredine prošloga stoljeća. Aladrović Slovaček (2012) navodi da su u samom usvajanju jezika vidljiva opća svojstva koja su zajednička svoj djeci na svijetu jer uspijevaju uspješno usvojiti jezik, bez obzira na individualne posebnosti te bez obzira kojemu su jeziku izloženi. Zahvaljujući lingvističkoj teoriji transformacijske generativne gramatike Noama Chomskog, počeli su se proučavati procesi koji su temeljni dijelovi jezika te se razvijaju mnogi metodološki i teorijski pristupi pomoću kojih se pokušava protumačiti djetetovo ovladavanje jezikom. Watson i Skinner, pobornici klasične biheviorističke teorije, smatraju da je čovjekov ukupni psihički razvoj, a stoga i jezični pod utjecajem okoline te da je usvajanje govora posljedica imitiranja govora odraslih, odnosno, govora koji dijete svakodnevno može čuti u svojoj okolini. Također je važno naglasiti da je to proces učenja pomoću podražaja, odgovora i potkrepljenja koje može biti pozitivno ili negativno. Pobornici kognitivističke teorije smatraju da se usvajanje jezika može ostvariti s obzirom koliko se jezični oblici mogu prilagoditi kognitivnim pojmovima djeteta, dok su konstruktivisti mišljenja da se novo jezično ponašanje nadograđuje na prethodno. Konstruktivisti polaze od Piagetove teorije razvoja kognitivnih sposobnosti te naglašavaju da zahvaljujući prethodno razvijenim kognitivnim sposobnostima dolazi do razvoja govora i

ovladavanja jezičnim strukturama. Na temelju toga je i MacWhinney (MacWhinney, 1999, prema Hoff, 2001, prema Erdeljac, 2009) zaključio da je jezično znanje rezultat međusobnog djelovanja nasljeđa i okoline. Predstavnici nativističke teorije navode da se djeca rađaju s kognitivnom sposobnošću uz pomoć koje ovladavaju jezikom. Chomsky, zagovornik nativizma, smatra da se dječja kreativnost može objasniti posebnim mehanizmom za usvajanje jezika (Language Acquisition Device –LAD), tj. da se radi o prirođenoj sposobnosti kreativne upotrebe jezika, odnosno, shvaćanju te stvaranju novih rečenica koje su u skladu s gramatikom jezika koju dijete čuje. Usprkos brojnim iznesenim teorijama, jezikoslovci smatraju da niti jedna od navedenih teorija nije u potpunosti točna; ne mogu jedna drugu isključiti, već uvažavajući sve komponente, dolazimo najbliže točnoj teoriji.¹

Za što uspješniji jezični razvoj djeteta, nužni su poticaji za jezičnu komunikaciju koje dijete dobiva u svojoj okolini (postavljanje pitanja, davanje odgovora). Mirjana Vilke (ur.: Češi i Barbaroša-Šikić, 2007) smatra da djeca moraju sama otkrivati jezik te propitkivati, a ne samo prihvaćati i poslušno učiti nametnuto. Postavlja se pitanje je li jezik bolje prilagođavati psihofizičkim sposobnostima djeteta ili poticati komunikaciju kakva se koristi u jeziku odraslih. Harris i Coltheart (1986) smatraju da pojednostavljeni način govorenja djeluje pozitivno na dječje usvajanje jezika, dok je Chomsky mišljenja da se dijete može naučiti služiti samo onakvim jezikom kakav mu je dostupan (Erdeljac, 2009).

Hrvatski je standardni jezik služben, normiran te višefunkcionalan; omogućuje sporazumijevanje svim sudionicima komunikacijske zajednice u Republici Hrvatskoj te se upotrebljava u pisanoj i usmenoj komunikaciji. Uključuje sva ostvarenja, od najranijih vremena do današnjega dana te na svim područjima na kojima žive Hrvati (Frančić, Hudeček i Mihaljević, 2006). Obuhvaća mjesne govore, žargone i hrvatski standardni jezik. Ljudi u različitim krajevima Republike Hrvatske govore različitim mjesnim govorima, međutim, upravo im poznavanje hrvatskoga standardnoga jezika omogućava međusobno sporazumijevanje – standardni se jezik uči u školi, a kasnije je nužan i za brojne poslove (u školstvu, na radiju, u znanosti...). Također, uči se kako bi govornik ovladao osnovnim jezičnim djelatnostima, proširio svoj vokabular te kako bi jezične kompetencije napredovale do što više razine.

¹ Erdeljac, Vlasta: Mentalni leksikon: modeli i činjenice, Zagreb, Ibis grafika, 2009.
Pavličević-Franić, Dunja: Komunikacijom do gramatike, Zagreb, Alfa, 2005.

„Jezična djelatnost predstavlja sveukupnost komunikacijske prakse, odnosno procesa tijekom kojega se upotrebljava poseban sustav znakova (jezik) s temeljnom svrhom sporazumijevanja među ljudima” (Pavličević-Franić, 2005: 13).

Hrvatski standardni jezik čine tri narječja: štokavsko, kajkavsko i čakavsko, 16 dijalekata te mnoštvo mjesnih govora. Jezik se neprestano mijenja; neke se riječi prestaju upotrebljavati te postaju zastarjelice, dok nastaju nove riječi (novotvorenice) koje, primjerice, označavaju neka nova tehnološka dostignuća. „Budući da čovjek i fizički i psihički neprestance prodire i ponire u nova prostranstva svoga svijeta, jezik ne može stagnirati, nego se razvija zajedno s ljudskom svijesću i povijesću” (Težak, 1991: 17). Ponekad se preuzimaju strane riječi iz drugih jezika te su danas česte rasprave doprinosi li to razvoju hrvatskoga jezika ili mu nanosi štetu. Frančić i sur. (2006) navode da je za očuvanje i napredovanje jezika nužno neprestano stvaranje novih riječi i izraza, no to nije moguće bez određenog jezičnog znanja te aktivnog odnosa prema jezičnim izražajnim mogućnostima. Također, mišljenja su da nema potrebe upotrebljavati stranu riječ iz nekog drugog jezika ako već postoji hrvatska, ali i da riječi hrvatskoga standardnoga jezika imaju prednost pred dijalektizmima te istoznačnim novotvorenicama.

3. KOMUNIKACIJA U NASTAVI HRVATSKOGA JEZIKA

3.1. Zavičajni idiom i standardni jezik

Komuniciranje na materinskom jeziku prva je od osam temeljnih kompetencija (dokument Europske komisije; *Ključne kompetencije za cjeloživotno učenje*). Jelaska (ur.: Češi, Barbaroša-Šikić, 2007) navodi da djeca načelno ovladavaju hrvatskim jezikom do treće godine, a potpuna se automatizacija događa oko jedanaeste/dvanaeste godine. Tijekom školovanja još uvijek usvajaju svoj materinski idiom. Materinski je idiom djece zavičajni idiom (J1), a standardni je jezik svima J2 jer su jednojezični hrvatski govornici okomito dvojezični, stoga je za očekivati da im je potrebno više vremena da njime ovladaju (Pavličević-Franić, 2000, prema Jelaska, ur.: Češi, Barbaroša-Šikić, 2007). Djeca često rade pogreške u govorenom jeziku jer su još uvijek u ranom jezičnom razvoju, stoga ovladavanje

standardnim jezikom i dalje nije na visokoj razini – događa se prijenos iz zavičajnog idioma u standardni jezik. Međutim, Pavličević-Franić (ur.: Češi i Barbaroša-Šikić, 2007) napominje da djeca rade pogreške, ali nikad izvan sustava hrvatskoga jezika, primjerice, *Vozim se s autobusom., Zaboravija san kupit cukar.* Kognitivne i psiholingvističke znanosti ističu da upotreba zavičajnog idioma pozitivno djeluje na razvoj jezičnokomunikacijskih sposobnosti, a to doprinosi boljem izražavanju hrvatskim standardnim jezikom. Također, Jelaska (ur.: Češi, Barbaroša-Šikić, 2007) je mišljenja da jezična osviještenost važnosti materinskoga jezika olakšava ovladavanje samim jezikom te pomaže u razvijanju jezične komunikacijske sposobnosti.

Djeca imaju urođenu potrebu za komuniciranjem s okolinom, stoga najčešće u takvim aktivnostima uživaju. Premda djeca materinski jezik većinom usvajaju uspješno, pritom ostvarujući ugodnu i neusiljenu komunikaciju, situacija se mijenja polaskom u osnovnu školu. Tada se od učenika očekuje da komuniciraju standardnim jezikom, odnosno, jezikom kojim još nisu ovladali te se poteškoće događaju jer se zanemaruju stečena komunikacijska iskustva djeteta. Rezultati istraživanja pokazali su da 91,8% ispitanika prvoga razreda (Pavličević-Franić, 2005: 68, prema Aladrović Slovaček) odstupa od norme standardnoga jezika u svojoj govornoj realizaciji, no potrebno je uzeti u obzir da su djeca do polaska u školu komunicirala na svom organskom idiomu, stoga takav rezultat ne začuđuje. Dijete postupno uči i potrebno mu je određeno vrijeme da savlada standardnojezične oblike pomoću metode pokušaja i pogrešaka, a na taj se način razvija komunikacija te i dijete napreduje komunicirajući. Pavličević-Franić (ur.: Češi i Barbaroša-Šikić, 2007) navodi da je u toj razvojnoj fazi još uvijek izrazito izražena potreba djece za igrom te je iz toga razloga nužno da učenje materinskoga jezika bude konkretno, povezano sa svakodnevnim situacijama u ugodnom i veselom razrednom ozračju. Također, smatra da je potrebno postići bilingvalnost kod djeteta, tj. da se nauči služiti hrvatskim standardnim jezikom, ali da i dalje nastavi koristiti svoj zavičajni govor u neformalnoj komunikaciji. Dell Hymes (1984) (prema Pavličević-Franić, 2011) upotrebljava izraz komunikacijska kompetencija za sposobnost govornika da od više različitih jezičnih sustava odabere onaj koji je najprikladniji određenoj komunikacijskoj situaciji. „Od polaska u školu dijete se sustavno poučava

hrvatskome jeziku. Na proces usvajanja jezika, koji je bio dominantan u predškoli, nadograđuje se proces učenja jezika” (Aladrović Slovaček, 2012: 79).

Pavličević-Franić (2011) ističe da je dokazano da je učenje uspješnije ako su učenici motiviraniji i zainteresiraniji, stoga uporaba igara u nastavi omogućuje uspješniji rad te zadovoljstvo učenika i učitelja. Iz tog razloga navodi komunikacijsko-humanistički sustav učenja čiji je temeljni oblik nastave upravo didaktička igra. Obrazovni se rezultat postiže nesvjesno, a do izražaja dolaze dječja individualnost i stvaralaštvo. Također, smatra da je komunikacijski metodički sustav primjeren ranom jezičnom razdoblju jer su njegove odlike didaktička igra, funkcionalna jezična komunikacija koja je prilagođena intelektualnim sposobnostima učenika te provođenje induktivne metode u učenju i poučavanju.

3.2. Komunikacijska kompetencija

Premda je Hrvatski jezik u osnovnim školama satnicom najzastupljeniji predmet, istraživanja (Komunikacijska kompetencija u višejezičnoj sredini, knjiga I: prikazi, problemi, putokazi (2002), Urednice: Kovačević, M. – Pavličević-Franić, D., Projekt TEMPUS. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Naklada „Slap”) su pokazala da iz toga ne proizlazi razvijena sposobnost izražavanja i sporazumijevanja na hrvatskome jeziku.

„Budući da se učenje i poučavanje jezika temelji na komunikaciji, uspješno rješavanje jezično-komunikacijskih problema postaje ključnim pitanjem procesa institucionalnoga usvajanja standardnoga hrvatskog jezika u ranojezičnome razdoblju (predškola i početni razredi osnovne škole)” (Pavličević-Franić, 2011: 59).

Svrha je poučavanja hrvatskoga jezika u osnovnoj školi visok stupanj razvijenosti sposobnosti komunikacije, međutim, komunikacija na nastavi mora biti prilagođena kurikularnim teorijama te odgojno-obrazovnoj svrsi poučavanja. Stančić i Ljubešić (1994) mišljenja su da dijete treba ovladati gramatikom materinskoga jezika kako bi moglo ostvariti komunikaciju, dok Prebeg-Vilke (1991) ističe da je nužno razvijati komunikacijsku kompetenciju kako bi se dijete moglo sporazumijevati u svakodnevnim situacijama.

U okviru Tempus projekta Europske zajednice naziva Komunikacijska kompetencija u višejezičnoj sredini (Pavličević-Franić, D. – Kovačević, M. (2003):

Komunikacijska kompetencija u višejezičnoj sredini I.: prikazi, problemi, putokazi. II.: teorijska razmatranja, primjena. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu i Naklada „Slap”) provedeno je istraživanje kojim je utvrđeno da se u nastavi hrvatskoga jezika posvećuje više pozornosti i vremena teorijskim gramatičko-pravopisnim i književnim sadržajima nego stvarnoj i svakodnevnoj komunikaciji. Jedan od važnijih ciljeva nastave hrvatskoga jezika trebalo bi biti razvijanje komunikacijske kompetencije jer je upravo to temelj u ranoj fazi učenja. U hrvatskim se školama veća pažnja pridavala jezikoslovnom znanju te su dosadašnji planovi i programi smatrali da je znanje o jeziku, tj. gramatika nužna za jezično znanje. Međutim, Pavličević-Franić (2011) ističe da u ranom razdoblju usvajanja jezika nema potrebe zahtijevati na teorijskom znanju o jeziku jer se na taj način zaustavlja stvaralački element logike govora, već je potrebno stvarno upotrebljavanje jezičnog znanja. Iz tog razloga navodi komunikacijski metodički model koji polazi od pretpostavke da je apstraktan sadržaj potrebno predočavati na temelju primjera iz svakodnevnih situacija.

„Nastava hrvatskoga jezika u mlađim razredima osnovne škole trebala bi konceptijsko-programski biti određena kao učenje imanentne funkcionalne gramatike i pravopisa, a temeljna zadaća ogledala bi se u razvoju jezičnih sposobnosti – slušanja, govorenja, čitanja, pisanja, izražavanja” (Težak, 1998, prema Pavličević-Franić, 2011:26).

Važno je da dijete razumije i promišlja, a ne samo uči gramatička pravila i definicije bez stvarnog razumijevanja. U nižim bi se razredima osnovne škole posebna pažnja trebala pridavati bogaćenju rječnika, razvijanju komunikacijskih sposobnosti i usvajanju rečeničnih struktura, a tek kasnije normativnom jezičnom znanju.

Zahvaljujući susretanju s komunikacijskim situacijama, djeca od najranije dobi bogate svoj rječnik, usvajaju jezične strukture te vrednote govorenoga jezika (naglasci, intonacija, intenzitet, tempo, pauze). „Jezik se uči komunikacijom, odnosno poticanjem i usvajanjem konkretnih jezičnih djelatnosti. Komunikacija se razvija komunicirajući, u funkciji stvarnoga izražavanja” (Pavličević-Franić, ur.: Češi i Barbaroša-Šikić, 2007: 43). Na taj se način razvijaju i osnovne jezične djelatnosti. Premda imaju svoje pojedinačne komunikacijske odlike, jezične se djelatnosti međusobno nadopunjuju i isprepliću, što je posebno izraženo u nastavi hrvatskoga jezika. Njihov je cilj realizacija što uspješnijeg sporazumijevanja, a one su razvijene s obzirom na dob i kognitivne sposobnosti. Pavličević-Franić (2005)

naglašava kako je izrazito važan redosljed razvijanja jezičnih djelatnosti. Budući da su slušanje i govorenje urođene, njihovo se usvajanje događa spontano, a nakon njih slijede čitanje i pisanje, koje je potrebno razvijati i uvježbavati kako bi se usavršilo. Vježbe koje potiču njihovo unaprjeđivanje, najčešće se provode u odgojno-obrazovnim ustanovama.

Jezični razvoj djeteta započinje aktivnostima slušanja, razvija se spontano ukoliko je kod djeteta uredno razvijen govorni sluh. U hrvatskim se školama pridaje neznatna pažnja sposobnostima slušanja, međutim, moguće ju je razvijati brojnim aktivnostima, poput slušanja različitih književnoumjetničkih tekstova, slušanjem glazbe, onomatopejskim igrama i sl. Izvođenje govornih vježbi u nastavi hrvatskoga jezika ima izrazito važnu ulogu. Njihova je uloga razvitak govornih sposobnosti te da učenici što bolje ovladaju komunikacijskom kompetencijom. Pavličević-Franić (2005) smatra da je za razvoj sposobnosti čitanja, nužno savladati predčitačke vještine, primjerice, raščlambu riječi na glasove, usvojiti pisane znakove (slova), prijenos govora u pisani tekst itd. Njezinom razvijanju doprinose interpretativno čitanje i čitanje s razumijevanjem, međutim, nužno je odmalena zainteresirati dijete za čitanje različitim sadržajima primjerenima njihovom uzrastu (slikovnice, priče). U početnom su razdoblju čitanje i pisanje povezani te se nadopunjuju. U nižim je razredima osnovne škole potrebno redovito provoditi različite pismene vježbe koje doprinose stvaranju kvalitetnijih pismenih kompetencija. Najčešće se provode zadatci s dopunjavanjem rečenica, diktati, odgovaranje na pitanja te sastavci.

Za visoko razvijenu komunikacijsku kompetenciju, nužno je poznavati što više riječi. „U školskoj se dobi uočava širenje rječnika. Rječnik šestogodišnjaka obuhvaća oko 10.000 riječi, rječnik devetogodišnjaka oko 19.000 riječi, dok rječnik jedanaestogodišnjaka iznosi otprilike 40.000 riječi. (Kovačević, M. (2003): Jezik udžbenika kao poticaj komunikacijske kompetencije, u: Pavličević-Franić, D. – Kovačević, M.: Komunikacijska kompetencija u višejezičnoj sredini II: teorijska razmatranja i primjena. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu i Naklada „Slap”.)” (Pavličević-Franić, 2005: 246). Korpus riječi potrebno je neprestano širiti te ovladati riječima prema smislu i kontekstu u kojemu se nalaze. Furlan (1990: 70, prema Aladrović Slovaček, 2012) navodi da je rječnik gradske djece malo bogatiji nego jezik seoske djece, međutim, danas se to ne može sa sigurnošću smatrati točnim zaključkom zbog utjecaja brojnih medija te sve veće obrazovanosti stanovništva. Sva

djeca iste dobi nemaju jednako širok vokabular – ovisi o individualnim sposobnostima, okolini u kojoj žive, zainteresiranosti, stoga je uloga učitelja pronaći odgovarajuće metode pomoću kojih će svojoj djeci biti omogućen napredak, bez obzira na početnu poziciju.

3.3. *Nastavni plan i program za osnovnu školu i Nacionalni kurikulum*

Osnovne škole u Hrvatskoj rade po *Nastavnom planu i programu za osnovnu školu* koji je donesen 2006. godine. Međutim, 2018. godine donesen je novi *Nacionalni kurikulum* te sedamdeset škola iz cijele Hrvatske radi po eksperimentalnom programu „Škola za život”. Taj će se program početi provoditi od školske godine 2019./2020. u svim prvim, petim i djelomično sedmim (biologija, kemija, fizika) razredima osnovne škole. U *Nastavnom planu i programu za osnovnu školu* nastavni predmet Hrvatski jezik čine četiri nastavna područja: Jezik, Jezično izražavanje, Književnost i Medijska kultura (u prvome razredu nastavno je područje i Početno čitanje i pisanje), dok u *Nacionalnom kurikulumu* cjelokupan nastavni sadržaj sačinjavaju tri područja: Hrvatski jezik i komunikacija, Književnost i stvaralaštvo te Kultura i mediji. Pavličević-Franić (2005) navodila je da bi nastava jezika i jezičnog izražavanja trebala činiti jedno područje zbog konstantnog ispreplitanja. Također, Pavličević-Franić (2011) ističe da se u *Nastavnom planu i programu za osnovnu školu* mala pozornost posvećuje sadržajima jezičnog izražavanja u odnosu na učenje o jeziku i književnosti, a upravo se iz tog područja očekuje primjena jezičnog znanja.

U *Nacionalnom kurikulumu* (2019) veći je naglasak na odnosu između zavičajnoga govora i hrvatskoga standardnoga jezika. U prvome je razredu jedan od odgojno-obrazovnih ishoda prepoznavanje razlika između mjesnoga govora i hrvatskoga standardnoga jezika, a u drugome uspoređivanje riječi mjesnoga govora i hrvatskoga standardnoga jezika te pisanje tekstova na mjesnome govoru, pri čemu se kao jezično-metodički predlošci koriste različiti tekstovi. Preporuča se da se učenicima u početnoj nastavi (u prvom razredu) dozvoli izražavanje idiomom koji im je najpoznatiji kako bi se spriječilo razvijanje straha od jezičnog izražavanja. U

trećemu se razredu očekuje da učenik razlikuje uporabu zavičajnoga govora i hrvatskoga standardnoga jezika s obzirom na komunikacijsku situaciju, dok bi u četvrtom razredu učenik trebao znati objasniti razliku između zavičajnoga govora i hrvatskoga standardnoga jezika. Također se potiče pozitivan odnos prema mjesnom govoru, ali i služenje hrvatskim standardnim jezikom u javnoj komunikaciji. U *Nastavnom se planu i programu za osnovnu školu* (2006) o razlikovanju zavičajnoga govora od književnoga jezika govori tek u četvrtom razredu te tada učenici uče odrediti svoj zavičajni govor u odnosu na jedno od triju hrvatskih narječja te usmeno i pisano komuniciraju na svojem zavičajnom govoru.

4. LEKSIČKA KOMPETENCIJA

Leksik obuhvaća sve riječi nekoga jezika, dijalekta (Anić, 1991, 307). Rječnički korpus hrvatskoga jezika sadrži oko 30 000 000 pojavnica (Tadić, 1996, prema Pavličević-Franić, Aladrović Slovaček, 2018). Dijeli se na općeuporabni leksik koji se upotrebljava u svim komunikacijskim situacijama te leksik ograničene uporabe, odnosno, leksik koji je poznat manjem broju govornika jer se najčešće koristi u stručnim krugovima. Beck, McKeown i Kucan (2002) (prema Pavličević-Franić, Aladrović Slovaček, 2018) rječnik dijele na riječi prvog, drugog i trećeg reda. Riječi prvoga reda osnovne su riječi koje su dio govornog konteksta, zatim riječi drugoga reda koje odrasli ljudi upotrebljavaju u svakodnevnoj komunikaciji, međutim, u dječjoj su komunikaciji rjeđe jer ne pripadaju pisanom i govornom kontekstu te riječi trećega reda, tj. stručni termini ili strane riječi koje većina ljudi ne upotrebljava u svakodnevnoj komunikaciji.

Premda su riječi nekoga jezika, odnosno leksičke jedinice samostalne, povezane su i s ostalim dijelovima leksičkoga sustava.

„U okviru jezičnih kompetencija, leksička se razina definira kao poznavanje i sposobnost korištenja vokabulara nekoga jezika, a lingvodidaktičari ističu značenje, kontekst, gramatička obilježja, kolokacije i diskurs kao temeljne sastavnice koje određuju usvajanje leksičkih jedinica” (Pavličević-Franić, Aladrović Slovaček, 2018: 945).

Leksička razina ima velik utjecaj na ukupni jezični razvoj, a lingvodidaktičari su mišljenja da su kontekst i značenje njezine najvažnije sastavnice. Jezik se na leksikološkoj razini mijenja kroz vrijeme, a to je slučaj i s hrvatskim jezikom, stoga

se leksik dijeli na aktivan, prijelazan i pasivan rječnik. Leksički je razvoj pod brojnim utjecajima; najviše je izraženo prisustvovanje mnogih govornih interakcija, no ne smiju se zanemariti ni individualne kognitivne sposobnosti. Pavličević-Franić i Aladrović Slovaček (2018) navode da leksička kompetencija podrazumijeva sposobnost korištenja vokabulara određenog jezika na razini značenja, konteksta, gramatike i kolokacija.

Odrasli najčešće u razgovoru s djecom koriste bazične riječi kako bi djeca razumjela što im se govori. Također, govore polaganije, posebno naglašavajući najvažniju riječ. Djeca svakodnevno usvajaju nove lekseme – što su im razvijenije komunikacijske sposobnosti i bogatiji vokabular, brže će shvaćati i upotrebljavati nove riječi. Pavličević-Franić i Aladrović Slovaček (2018) navode da se proces oblikovanja ranoga leksikona razvija od prepoznavanja riječi, preko recepcije i razumijevanja značenja do pravilne uporabe riječi, a na kraju slijedi proizvodnja drugih riječi te većih jezičnih jedinica. Clark (1981) (prema Aladrović Slovaček, 2012) smatra da djeca pamte riječi koje čuju, zatim ih prenose u svoj mentalni leksikon te procesuiraju s obzirom na ostale informacije, posebice s već prije usvojenim značenjem.

Erdeljac (2009) ističe da djeci često predstavlja problem odjeljivanje povezanog govora u pojedine riječi. U govoru često enklitike i proklitike izgovaramo kao jednu riječ, tj. spojene su s naglašenom riječju te rijetko u govoru radimo stanku. Također, djeca ponekad pojednostavljaju riječi koje počinju upotrebljavati. Aitchison (1994) (prema Erdeljac, 2009) je mišljenja da je uzrok pogrešnome izgovoru pojedinih riječi fizička nezrelost artikulacijskog i percepcijskog mehanizma. Djeca najprije usvajaju opće imenice jer označavaju predmete, zatim glagole kojima iskazuju svoje međusobne odnose, a tek kasnije ostale vrste riječi. Erdeljac (2009) smatra da je s obzirom na kognitivnu kompleksnost, ovakav redoslijed svladavanja novih riječi očekivan. Pavličević-Franić i Aladrović Slovaček (2018) navode da djeca brže procesuiraju i pohranjuju u dugoročnu memoriju riječi koje su jednostavnijih morfoloških obilježja te one koje imaju manje složeno sintaktičko ustrojstvo. Povezivanje riječi i njihovog značenja nije jednostavan zadatak djeci te ovisi o individualnoj razini njihovog razvoja, odnosno lingvistički razvoj djeteta prati njegov kognitivan razvoj. Nelson (1990) (prema Erdeljac, 2009) smatra da se usvajanje jezika može protumačiti kao socijalno približavanje djece i odraslih u čemu

značajnu ulogu ima komunikacija. „Veća izloženost jezičnome unosu i češća uporaba riječi u različitim kontekstima omogućuje lakše procesuiranje novih riječi i brže umrežavanje s ostalim riječima iz vlastitoga umnoga leksikona.” (Pavličević-Franić i Aladrović Slovaček, 2018: 948).

Školska je dob najživlje razdoblje učenikovog jezičnog razvoja, a obogaćivanje rječnika ovisi o brojnim jezičnim i izvanjezičnim faktorima. Erdeljac (2009) navodi da u svim dječjim razdobljima postoji razlika između broja riječi koje dijete upotrebljava u govoru (aktivni rječnik) i broja riječi koje dijete razumije, ali ne upotebljava (pasivni rječnik). „U prosjeku 2000 do 3000 novih riječi godišnje ulazi u čitalački rječnik učenika, no od toga se samo 400 riječi doista usvoji i postaje dijelom lingvističkoga registra” (Anglin 1993; Jelaska 2005, prema Pavličević-Franić i Aladrović Slovaček, 2018: 948). Aladrović Slovaček (2012) ističe da je usvajanje značenja riječi povezano uz opći leksikon jezika kojemu je dijete izloženo, ali i uz umni leksikon te dob djeteta. Polaskom djeteta u školu, na njega djeluju i pisani izvori, posebice udžbenici iz različitih predmeta. Pavličević-Franić i Aladrović Slovaček (2018) smatraju da školski udžbenici obiluju višesložnim riječima koje nisu prilagođene psihokognitivnim mogućnostima djece te dobi, a često su i sintaktičke strukture prekompleksne. Izrazito važnu ulogu u usvajanju značenja riječi ima i učiteljev govor jer predstavlja ogledni govorni model učenika.

Pavličević-Franić i Aladrović Slovaček (2018) provele su istraživanje u kojem su određivale razinu leksičke kompetencije djece osnovnoškolske dobi te došle do zaključka da je leksička kompetencija razvijenija što je više obrazovno razdoblje – posebice se napredak vidi u sedmom i osmom razredu. Također, zaključile su da na leksičku kompetenciju uvelike utječe zavičajni idiom učenika (germanizmi, talijanizmi, anglizmi...). „Obrazovanjem se, stoga, djeci širi rječnički i gramatički izbor, ona ovladavaju većim, prilagodljivijim i apstraktnijim rječnikom te ostalim jezičnim strukturama, što im omogućava oblikovanje različitih pisanih stilova” (Radić i sur. 2010, prema Aladrović Slovaček, 2012: 69).

5. TUĐICE U HRVATSKOME JEZIKU

Ljudi svjesno ili nesvjesno u svoj jezik unose elemente drugoga stranoga jezika. Frančić i sur. (2006) smatraju da je ponekad razlog tome jer žele izreći nešto za što ne postoji riječ na njihovome materinskome jeziku pa im pomaže jasnije definirati neki pojam ili se jednostavno žele pohvaliti pred drugima da raspolažu znanjem drugoga jezika. Svako se preuzimanje neke riječi iz drugoga jezika naziva jezično posuđivanje, a nastaje kada su jezici u kulturnom doticaju. „Jezično je posuđivanje lingvistički fenomen čije proučavanje ide ukorak s poviješću razvoja jednog jezika” (Guilbert, 1975: 89, prema Dabo-Denegri, 1998: 439). U povijesti je bilo nemoguće razviti kulturu i jezik koji će biti potpuno samostalni i izolirani te se neće miješati s ostalim kulturama. Danas se to ponajprije zbog interneta i isprepletenosti cijeloga svijeta čini još težim, stoga je zahvaljujući svojim govornicima uobičajeno da jezici neprestano međusobno dolaze u kontakt. Frančić i sur. (2006) navode da je čest slučaj da govornici različitih jezika upotrebljavaju slične riječi za pojedine stvari, primjerice, *kava*, *telefon*, a uzrok je tome što se nova riječ većinom preuzima s novim pojmom. Postoje brojni razlozi posuđivanja riječi; unutarjezični su kada ne postoji prikladna riječ u jeziku – danas je najviše takvih primjera u informatičkoj terminologiji, stoga prostor iza pozornice nazivamo *back stage*, a neželjenu poruku *spam*. Jezik i riječi koje se upotrebljavaju u komunikaciji često ovise i o izvanjezičnim razlozima – političkim, znanstveno-tehničkim, kulturnim ili gospodarskim (Frančić i sur., 2006). Važno je naglasiti da izvanjezični razlozi nemaju svugdje jednak utjecaj, odnosno, neki narodi više ili manje brinu o čistoći svoga standardnoga jezika.

Filipović (1986) ističe tri stupnja posuđivanja: prebacivanje, tj. kada se govornik služi dvama jezicima, interferenciju (preklapanje dvaju jezika) i integraciju, kada se strana riječ uklopi u određenom jeziku. Dujmović-Markusi (2012) definira posuđenice kao riječi stranoga podrijetla koje su se više ili manje prilagodile jezičnom sustavu, a znanost koja ih proučava naziva se sociolingvistika. Frančić i sur. (2006) predlažu da bi umjesto riječi „posuđenica” bilo primjerenije govoriti „primljenica” jer riječi preuzete iz nekog jezika ne vraćamo naknadno jeziku iz kojega su preuzete, već ostaju, prilagođavaju se gramatičko-pravopisnim pravilima te

postaju dio određenog jezičnog sustava, primjerice riječ „water polo” u hrvatskome jeziku glasi „vaterpolo”.

Jezik iz kojega se posuđuje naziva se jezik davatelj, a jezik u koji se posuđuje jezik primatelj. Ponekad između njih postoji i jezik posrednik. Frančić i sur. (2006) navode da posuđivanje može biti izravno i neizravno, a Dujmović-Markusi (2012) spominje i kružno posuđivanje, premda se ono najrjeđe odvija. Izravno se posuđivanje događa kada je riječ posuđena iz svoga izvornoga jezika; riječ *Schablone* preuzeta je iz njemačkoga jezika te u hrvatskome glasi šablona. Za neizravno je posuđivanje između jezika davatelja i primatelja potreban i jezik posrednik, odnosno, jezik koji nam je bliži, a u koji je ta riječ prethodno ušla kao posuđenica. U hrvatskom su standardnom jeziku do 20. stoljeća tri jezika bila posrednici: latinski, njemački i turski jezik (Dujmović-Markusi, 2012). Kada jezik primatelj posudi neku riječ iz jezika davatelja, a nakon nekoga ju vremena jezik davatelj posudi natrag, riječ je o kružnom posuđivanju. Primjer je riječ kravata jer ju je hrvatski jezik posudio iz francuskoga, a oni su ju osmislili po riječi Hrvat.

Frančić i sur. (2006) smatraju da postoje četiri vrste prilagodbi posuđenica;

- grafijska i pravopisna – grafemi koji ne postoje u hrvatskome jeziku zamjenjuju se najsličnijim mogućima (engl. *western* – *vestern*)
- fonološka – riječ se prilagođava glasovnom i naglasnom sustavu u izgovoru (franc. *biscuit* – biskvit)
- morfološka – posuđenica se prilagođava gramatičkom sustavu jezika (engl. *jungle* – džungla)
- značenjska, tj. kada riječ dobiva uže ili šire značenje koje ne mora biti jednako u oba jezika. Primjerice, engl. je riječ *mejl* u prijevodu pošta, a u hrvatskome jeziku pod tim pojmom podrazumijevamo elektroničku poštu.

Dujmović-Markusi (2012) iznosi sljedeću podjelu načina na koje posuđenice ulaze u hrvatski jezik: morfološka struktura izvorne riječi koja se može u potpunosti preslikati (engl. *leader* – lider), morfološka struktura posuđenica koja jednim dijelom odgovara originalnoj riječi (lat. *reflexus* – refleks) te strana riječ koja se doslovno prevodi (njem. *Wasserfall* – vodopad).

S obzirom kako su se posuđenice prilagodile hrvatskom jeziku, Dujmović-Markusi (2012) dijeli ih na usvojenice - riječi koje su se sasvim uklopile u hrvatski jezik i tuđice, odnosno riječi koje su glasovno prilagođene, ali ipak zadržavaju svojstva nekarakteristična hrvatskome jeziku. Frančić i sur. (2006) u tu su podjelu dodale i prilagođenice, tj. riječi koje su naglasno, glasovno i sklonidbeno potpuno prilagođene hrvatskome jeziku.

Različite su se kulture uvijek ispreplitale kroz povijest kao rezultat brojnih povijesnih, gospodarskih i društvenih čimbenika. Početak migracija u svim dijelovima svijeta, razvoj trgovine, putovanja u nepoznate zemlje i napredak tehnoloških dostignuća samo su neki od uzročnika pomiješanosti jezika. Kulturne, političke, jezične i brojne druge veze povezivale su Hrvate s ostalim europskim narodima. Brdar (2010) navodi da su kod jezika najvidljivije promjene u leksiku, a njihov utjecaj možemo vidjeti i danas u hrvatskim dijalektima, ali i u hrvatskome standardnome jeziku.

Hrvatskom je upravljala Turska nekoliko stoljeća tijekom povijesti, stoga je utjecaj turskoga jezika bio vidljiv, najviše u istočnim krajevima. Međutim, iako su Turci davno otišli, ostali su mnogi turcizmi koji su postali dio hrvatskoga standardnoga jezika, poput riječi: *jastuk*, *bubreg*, *šećer*. U sjevernim su dijelovima Hrvatske najbrojnije posuđenice iz njemačkoga jezika. Razlog je tome što je Hrvatska godinama bila u sastavu Austro-Ugarske Monarhije, no i nakon odlaska Turaka, te su prostore naseljavali Nijemci i Austrijanci – najčešće su bili težaci i obrtnici koji su sa sobom donosili nove alate i riječi, tj. njihove nazive, primjerice, *šrafciğer*, *cange*, *majstor* (Dujmović-Markusi, 2012). Premda ih nije bilo mnogo, hrvatski jezik ima i posuđenice iz mađarskog jezika te za njih najčešće ne postoje domaće riječi, poput riječi *lopta*, *lopov*, *kočija*, *soba* (Dujmović-Markusi, 2012). Priobalno je područje velikim dijelom povijesti bilo pod mletačkom vlašću, stoga se brojni talijanizmi i danas upotrebljavaju u neformalnoj komunikaciji; *borša*, *priša*, *ponistra*. Premda su rjeđe spominjani jezici, na hrvatski su jezik imali utjecaj i češki, ruski i francuski jezik (Turk i Opašić, 2008, prema Brdar, 2010: 217).

Zahvaljujući različitim povijesnim i političkim okolnostima, hrvatska su narječja posuđivala riječi iz različitih jezika; štokavsko iz latinskoga, njemačkoga, talijanskoga, mađarskoga i turskoga, kajkavsko iz latinskoga, njemačkoga i

mađarskoga, a čakavsko iz latinskoga i talijanskoga (Frančić i sur., 2006). Latinski je jezik bio jezik znanosti, književnosti i Crkve, stoga ne čudi njegova sveprisutnost u trima narječjima. Izrazit je utjecaj latinskoga u brojnim jezicima; postoje brojne riječi latinskoga podrijetla koje imaju isto značenje i izraz u više jezika, a nazivaju se internacionalizmi (*republika, politika*). Frančić i sur. (2006) navode da se odnos prema posuđenicama i internacionalizmima razlikuje s obzirom na funkcionalni stil. U razgovornom se stilu češće koriste posuđenice, dok bi se u znanstvenom funkcionalnom stilu trebale što više izbjegavati te upotrebljavati hrvatske riječi.

Težak (1991) navodi da se danas opće imenice stranoga podrijetla prilagođavaju hrvatskom pravopisu i pravogovoru, odnosno, riječ se piše izvorno ako je tuđica u privremenoj upotrebi te se obilježava navodnicima. „Što se posuđenica bolje prilagodi normama hrvatskoga standardnog jezika, to je njegovi govornici manje osjećaju stranom” (Frančić i sur., 2006: 210).

Hrvatski su se jezikoslovci tijekom povijesti zalagali da se posuđenice zamijene hrvatskim riječima (ukoliko one postoje), a njihova su nastojanja posebno dolazila do izražaja kada se gubio politički ili kulturni utjecaj određenog naroda.

„Jezični purizam (jezično čistunstvo) skupni je naziv za nastojanja koja teže pravilnoj uporabi i čistoći standardnoga jezika. Pritom se zagovara poznavanje i poštivanje normi hrvatskoga standardnog jezika te razvijanje osjetljivosti za pravilnu uporabu riječi, a puristi se posebno bave uklanjanjem nepotrebnih posuđenica iz jezika” (Dujmović-Markusi, 2012: 58).

Premda se o jezičnom purizmu često može čuti u negativnom kontekstu, odnosno, da pokušava nasilno oživjeti zastarjelice i da nije „otvoren” za internacionalizme, Frančić i sur. (2006) smatraju da purizam brine o smislu jezičnog razvoja te da je jezik dinamičan sustav koji se neprestano mijenja. Također navode da je s obzirom na tešku hrvatsku prošlost, kada su se brojne kulture i jezici pokušavali nametnuti, jezični purizam prvenstveno pozitivna težnja.

Drljača Margić (2012) ističe da brojne europske države, poput Francuske, Mađarske i Poljske provode politiku očuvanja svoga jezika u javnoj uporabi. Okupljaju se stručnjaci koji objavljuju terminološke rječnike, provode se kampanje te donose zakoni koji doprinose očuvanju materinskoga jezika, dok je u Hrvatskoj to rijetkost i izraženo u mnogo slabijoj mjeri. Natječaj za najbolju hrvatsku riječ i

nagrada koju dodjeljuje Zaklada dr. Ivan Šreter neki su od poznatijih primjera vrednovanja očuvanja hrvatskoga jezika.

„N. Opačić (1997:483) upozorava na nedostatak nekoga stalnog tijela ili ureda gdje bi svatko mogao dobiti mjerodavan odgovor na upite o hrvatskim zamjenama za anglizme, a M. Vilke i M. Medved Krajnović (2006) predlažu da se ustanovi neka institucija koja bi sprečavala ulazak nepotrebnih i nakaradnih elemenata drugih jezika u hrvatski putem elektroničkih i drugih medija” (Drljača Margić, 2012: 389).

5.1. Anglizmi

Premda su različite tuđice rasprostranjene po Hrvatskoj ovisno o kojem je kraju riječ, povijesnim utjecajima drugih država te su sastavni dio dijalekata i mjesnih govora, danas su najraširenije tuđice iz engleskoga govornoga područja. Od 17. i 18. stoljeća započela je veća zainteresiranost europskih zemalja za ono što dolazi iz Engleske – Filipović (1986) ju naziva „anglomania”. Engleski jezik kroz povijest nije imao veliki utjecaj na hrvatski jezik, no situacija se mijenja od sredine 20. stoljeća te postaje sve zastupljeniji (Brdar, 2010). „Posljednjih nekoliko desetljeća engleski je znatno utjecao na druge europske jezike. Globalizacija, s naglaskom na sve većoj internacionalizaciji i kontaktu naroda i jezika, intenzivirala je utjecaj engleskoga jezika i proširila broj funkcionalnih domena u kojima se on javlja” (Drljača Margić, 2012: 388). Razvoj trgovine i napredovanje tehnoloških dostignuća samo su neki od razloga širenja engleskoga jezika. Računalstvo i internet područja su koja obiluju engleskim riječima, koriste ih ljudi iz cijeloga svijeta te je na taj način olakšan proces međusobnog sporazumijevanja. „Danas je hrvatski jezik, kao i mnogi drugi ‘mali’ jezici, pod velikim utjecajem engleskoga, koji “nezaustavljivo zadire u hrvatski javni, politički, znanstveni, gospodarski, kulturni, a nadasve u medijski prostor” ” (Opačić 2007b: 280, prema Brdar, 2010: 217). Brdar (2010) navodi da je dijelom razlog tome napredovanje suvremene tehnologije te potreba za novim korpusom riječi, no američka i britanska glazba također imaju veliki utjecaj.

Postoje različita tumačenja riječi engleskoga podrijetla. U Hrvatskoj je najveći doprinos proučavanju anglicizama dao Filipović (1990) koji definira anglicizam kao englesku riječ koja je preuzeta iz engleskoga jezika kao strana riječ koja se, da bi se mogla prilagoditi u sustavu primatelja i postati posuđenica, u

prijelazu mora prilagoditi sustavu jezika primatelja. „Anglicizam je svaka riječ preuzeta iz engleskog jezika koja označava neki predmet, ideju ili pojam kao sastavne dijelove engleske civilizacije; ona ne mora biti engleskog porijekla, ali mora biti adaptirana prema sustavu engleskog jezika i integrirana u engleski vokabular” (Filipović, 1990: 17). Riječi anglizam i anglicizam definiraju se kao istoznačnice, stoga Brdar (2010: 219) navodi: „Anglizmi su riječi podrijetlom iz engleskoga jezika koje su se bar donekle prilagodile hrvatskomu jeziku kao jeziku primaocu. Za razliku od njih, engleske se riječi koje također dolaze s engleskoga govornoga područja nisu prilagodile hrvatskomu jeziku i njegovim pravilima”. U skladu s time, Halonja, Mihaljević, (2012) navode da primjerice riječ *downloadati* nije anglizam jer nije prilagođena hrvatskom jeziku, nije ni engleska riječ jer je tvorbeno prilagođena hrvatskom jeziku, a nije niti posuđenica jer nije pravopisno prilagođena hrvatskom jeziku. Postavlja se pitanje kako bismo ju onda definirali jer su danas u svakodnevnoj komunikaciji u upotrebi brojne riječi preuzete iz engleskoga jezika kojima je dodan hrvatski nastavak.

S druge strane, pojedini jezikoslovci pod pojmom anglizmi podrazumijevaju sve riječi koje su engleskoga podrijetla, bez obzira jesu li se prilagodile pravopisnim pravilima hrvatskoga standardnoga jezika.² Filipović (1990) spominje i pseudoanglicizme; smatra da se sastoje od elemenata engleskoga jezika, međutim, cjelina od koje se sastoje nije preuzeta iz engleskoga, primjerice riječ *golman* (gol + man).

Filipović (1990) zaključuje da se engleska riječ posuđuje kad se „pojavi” potreba za nekom novom riječju, odnosno, kada se iz engleskoga preuzme pojam ili neki predmet koji se mora imenovati, međutim, danas je sve češći slučaj da se upotrebljavaju engleske riječi za pojmove za koje već postoji naziv u hrvatskom jeziku.

„Postupa se kao da se polazi od pretpostavke da je engleski jezik podskup hrvatskoga te da hrvatski jezik iz njega posve slobodno i bez ikakve prilagodbe preuzima riječi. I to ne samo onda kad se za takvim preuzimanjem pojavi potreba. Više se i ne vodi računa o tome postoji li ili ne postoji odgovarajuća riječ u hrvatskom jeziku nego se polazi od pretpostavke da je sve što je englesko bolje, otmjenije, preciznije, pametnije” (Frančić i sur., 2006: 215).

² Hrvatski jezični portal <http://hjp.znanje.hr/> (30.5.2019.)

Hrvatska enciklopedija <http://www.enciklopedija.hr/> (30.5.2019.)

Ćurković, Grbaš Jakšić i Garić (2017) smatraju da je normalan slijed događaja da se jezik neprestano mijenja te da se angлизmi koriste u žargonu, međutim, danas je sve izraženija upotreba engleskih riječi za pojmove za koje postoje hrvatske riječi te tu pojavu nazivaju pomodnost. Naročito u žargonu mlađe populacije, strane riječi, prvenstveno angлизmi, često imaju prednost pred hrvatskim riječima. Brdar (2010) također smatra da je danas česta pojava da se angлизmi upotrebljavaju umjesto postojećih hrvatskih riječi zbog pomodnosti.

Engleski je jezik *lingua franca*, prisutan je u ekonomiji, gospodarstvu i medijima, posebice elektroničkima (Ćurković i sur., 2017). Brojni tekstovi s kojima se svakodnevno susrećemo; novine, internetski portali, televizija obiluju angлизmima. Frančić i sur. (2006) ističu da su angлизmi i neprilagođene engleske riječi najbrojnije u publicističkom funkcionalnom stilu, pa se u novinama često mogu pročitati riječi poput *cyber*, *hand made*, *summit* i sl., odnosno, riječi koje nisu prilagođene hrvatskome jeziku (ili je izvršena samo djelomična pravopisna prilagodba). Također navode da bi se prema hrvatskome pravopisu angлизmi trebali pisati prema engleskome izgovoru, no postavlja se pitanje bi li bilo bolje pojedine riječi, ako se ne mogu zamijeniti, napisati u kurzivu (izvorno). U hrvatski se jezik uvijek prenose s glasovima *č* i *dž*, nikada s *ć* ili *đ*. Bez obzira na današnju zastupljenost angлизama, ako u hrvatski jezik ulazi riječ iz nekoga drugoga jezika, poželjno je prihvaćanje prema latinskome (ili grčkome), a ne prema engleskome jer se na taj način bolje uklapa u hrvatski jezični sustav (Frančić i sur., 2006).

Danas angлизmi „ulaze” u hrvatski jezik velikom brzinom te je uistinu teško istovremeno osmišljavati hrvatske riječi koje će hrvatski govornici prihvatiti i početi upotrebljavati umjesto engleskih riječi (Mirošničenko, 2014). Prije je to bilo izraženije u urbanim sredinama, no danas je zahvaljujući internetu i umreženosti cijeloga svijeta postalo manje važno gdje tko živi jer se ljudi i u gradovima i selima susreću s angлизmima. Filipović (1986) ističe da je analiza projekta „Engleski element u europskim jezicima” pokazala da angлизme češće upotrebljavaju odrasle starije osobe, a pseudoanglicizme mlađi ljudi.

Velik se broj angлизama upotrebljava u žargonu koji nastaje spontano, brzo se mijenja te nadograđuje. Halonja i Mihaljević (2012) mišljenja su da je posuđivanje iz engleskoga jezika prisutno i u standardnojezičnome i u žargonskome nazivlju,

međutim, navode da bi se trebalo ograničiti u standardnojezičnome, dok je u žargonu prihvatljivo.

Premda danas anglicizme u sve većoj mjeri koriste ljudi različitih starosnih skupina, ipak je njihova zastupljenost najveća u govoru mlađe populacije. Djeca su u današnje vrijeme izložena engleskome jeziku od najranije dobi. Hrvatski obrazovni sustav potiče učenje engleskoga jezika; u brojnim vrtićima djeca mogu učiti engleski jezik, a u većini je hrvatskih osnovnih škola prvi strani jezik te ga učenici počinju učiti od prvoga razreda osnovne škole (Ćurković i sur., 2017). Također, djeca starije dobi, osim u školi, susreću se s engleskim i u izvanškolskim aktivnostima. Čest je slučaj da imaju veće znanje engleskoga jezika, nego što su imali njihovi roditelji kada su bili njihove dobi ili čak da su već sada ovladali engleskim bolje nego svoji roditelji. Međutim, Vilke (ur.: Češi i Barbaroša-Šikić, 2007) ističe da bez obzira što mlađe generacije upotrebljavaju velik broj tuđica u svakodnevnoj neformalnoj komunikaciji, to nije garancija da oni znaju engleski jer često upotrebljavaju pseudoanglicizme.

Zbog napredovanja tehnologije i načina života, djeca komuniciraju puno više preko društvenih mreža, nego što je to bio slučaj sa starijim generacijama te u pisanome obliku često koriste anglicizme i pokrate (Ćurković i sur., 2017). Riječi poput *inbox*, *lajkati*, *story* ili *skrinati* dio su njihove svakodnevne komunikacije na *WhatsAppu*, *Viberu*, *Facebooku* ili *Instagramu*, a sve više postaju i dio njihovog rječnika izvan društvenih mreža. *OK*, *OMG*, *BTW*, *THX* samo su neke od pokrata koje se koriste u pisanju poruka i internetskoj komunikaciji, a nešto manje u usmenoj komunikaciji. Tako je, primjerice, pokrata *OK* postala dio svakodnevne komunikacije raznolike dobne populacije (Ćurković i sur., 2017). Najčešći je razlog tome što se pokrate mogu brže napisati nego cijele riječi na hrvatskome jeziku, no ponekad je razlog njihovoga korištenja i pomodnost, odnosno, želja djece za uklapanjem među svoje vršnjake jer jezikom izražavaju pripadnost. Halonja i Mihaljević (2012) ističu i uporabu osjećajnika (emotikona) u pisanome tekstu koji se koriste u sve većem broju jer se pomoću njih iskazuje raspoloženje u neverbalnoj komunikaciji.

U velikoj su mjeri anglicizmi zastupljeni i u računalnim igrama, brojne se igre igraju na način da igrači igraju i komuniciraju s ljudima iz različitih zemalja svijeta,

stoga je logičan izbor jezika za sporazumijevanje upravo engleski. Na taj način djeca uče mnogo engleskih riječi, međutim, često riječima koje preuzmu iz engleskoga dodaju nastavke karakteristične hrvatskome jeziku, odnosno, riječi u nekim slučajevima nisu pravopisno, fonološki i značenjski prilagođene, ali jesu tvorbeno (Frančić, Hudeček i Mihaljević, 2006). Tako su, primjerice, riječi *invajtati* (*invite*), *svičati* (*switch*) ili *jesi redi* (*jesi ready*) uobičajene riječi u računalnim igrama ili na *PlayStationu*. Ćurković i sur. (2017) ističu da su dosadašnja istraživanja pokazala da više dječaka nego djevojčica koristi engleske riječi u računalnim igrama, dok ih djevojčice više koriste u svakodnevnoj komunikaciji s prijateljima.

Ćurković i sur. (2017) smatraju da je danas vrlo izražen utjecaj američke kulture na učenike osnovne škole. Dodavanjem hrvatskih sufiksa na engleske korijene (*guglati*, *tagati*...), do izražaja dolazi američka kultura i način života. „Globalni i prestižni (angloamerički) engleski tako postaje dijelom hrvatskoga jezika ne samo zbog rupa u sistemu nego i zato što predstavlja kvalitetan, moderan, bolji način života, što je najsnažnije motivacijsko sredstvo preuzimanja njegovih elemenata” (Nikolić-Hoyt, 2005b: 355, prema Barbarić, 2011: 99). Glazba obiluje engleskim terminima jer je i mnogo glazbenih žanrova nastalo upravo u Americi te ih je nemoguće izbjeći (*techno*, *pop*, *rock*). Najveći je broj filmova prikazivanih u kinima na engleskom jeziku, danas su dostupni i filmovi i serije na internetu, a velik broj filmskih žanrova, poput trilera, horora ili mjuzikla, također je nastao u zemljama engleskoga govornoga područja. Važno je spomenuti i brojne sportove nastale upravo u Americi, primjerice, *snowboarding*, *surfanje*, *paragliding*, *aerobik* za koje je hrvatski jezik preuzeo engleske nazive - više ili manje prilagođene hrvatskom jezičnom sustavu. „Da se osoba koja nas je prva podarila spoznajom o „aerobics” Jane Fonda prisjetila kako mi kažemo „politics”, „mathematics”, „physics”, ne bi Fondinu riječ prevela u muškom, nego u ženskom rodu (aerobika)” (Težak, 1991: 182). Također, Težak (1991) navodi da je hrvatska riječ doigravanje prihvatljiv termin, stoga se *play off* ili *plej of* može prepustiti potrebama stila, jezičnog snobizma ili neznanja.

Frančić i sur. (2006) ističu da su anglizmi česti u sadržajima primjerenima mlađoj populaciji, no budući da se teško uklapaju u hrvatski jezični sustav, poželjno ih je, ukoliko je to moguće, zamijeniti hrvatskim riječima. Danas su jezični puristi najviše zaokupljeni anglizmima i internacionalizmima te premda se hrvatski

jezikoslovci trude zamijeniti neke engleske riječi novotvorenicama, većinom je to bezuspješno. Važnu ulogu imaju mediji koji svakodnevno, u sve većoj mjeri, upotrebljavaju anglizme, a time najviše utječu na mlađu populaciju.

„Mediji su danas najveći, najutjecajni i najčešći učitelji našim učenicima koji, bezrezervno i ne sumnjajući u potrebu njihova korištenja, upijaju engleske riječi i njima se služe te na taj način one postaju dio njihove svakodnevne jezične uporabe do te mjere da je učenicima često za njih teško naći hrvatsku zamjenu. Unatoč povijesnome gradivu o pokušajima germanizacije ili mađarizacije u prošlosti Hrvatske i o borbi iliraca za uvođenje hrvatskoga kao službenoga jezika učenici bez pogovora usvajaju anglizme, ne sluteći da time malo-pomalo sudjeluju u amerikanizaciji hrvatskoga jezika” (Ćurković i sur., 2017: 11.).

Postoje različita tumačenja pojma anglizam, no u ovom su istraživanju anglizmima (anglicizmima) smatrane riječi koje su se prilagodile sustavu hrvatskoga jezika, riječi kojima su dodani hrvatski nastavci (prefiks i sufiks) te riječi koje su izvorno preuzete iz engleskoga jezika.

6. ISTRAŽIVANJE

6.1. Opis uzorka istraživanja

Istraživanje o učestalosti anglizama u neformalnoj komunikaciji djece mlađe školske dobi provedeno je u dvije osnovne škole u Republici Hrvatskoj u Zagrebu. Sveukupno je u istraživanju sudjelovalo 106 učenika (N = 106) trećih i četvrtih razreda osnovne škole. U Osnovnoj je školi Horvati sudjelovalo ukupno 59 učenika (N = 59), a u Osnovnoj školi Bukovac 47 učenika (N = 47). U obje su se škole ispitivali učenici trećih (N = 57) i četvrtih (N = 49) razreda. Od ukupnog su broja ispitanih učenika bila 52 dječaka (N = 52), tj. 49,1 % i 54 djevojčice (N = 54), tj. 50,9 %. Također je provedena fokus grupa u kojoj je sudjelovalo sedam djevojčica šestoga razreda osnovne škole te je u komunikaciji bio prisutan razgovorni stil.

Tablica 1. Prikaz broja ispitanika prema spolu

SPOL	BROJ ISPITANIH UČENIKA	POSTOTAK
M	52	49,1 %
Ž	54	50,9 %
UKUPNO	106	100 %

Tablica 2. Prikaz broja ispitanika prema školi

ŠKOLA	BROJ ISPITANIH UČENIKA	POSTOTAK
OŠ HORVATI	59	55,7 %
OŠ BUKOVAC	47	44,3 %
UKUPNO	106	100 %

Tablica 3. Prikaz broja ispitanika prema razredu

RAZRED	BROJ ISPITANIH UČENIKA	POSTOTAK
TREĆI	57	53,8 %
ČETVRTI	49	46,2 %
UKUPNO	106	100 %

6.2. Cilj i problemi istraživanja

Temeljni je cilj ovoga istraživanja bio utvrditi učestalost anglizama u razgovornom stilu među djecom mlađe školske dobi te utvrditi razlikuje li se učestalost upotrebe anglizama s obzirom na dob djece.

Iz navedenog cilja istraživanja proizlaze i sljedeći problemi:

1. Ispitati koliko učenici mlađe školske dobi razumiju i upotrebljavaju anglizme s obzirom na različite kontekste njihove uporabe.
2. Ispitati postoji li statistički značajna razlika u uporabi i razumijevanju anglizama s obzirom na dob, spol i školu koju pohađaju.
3. Utvrditi učestalost uporabe anglizama u neformalnoj komunikaciji i spontanome govoru djece osnovnoškolske dobi.

6.3. Hipoteze istraživanja

U skladu s navedenim ciljem i problemima istraživanja postavljene su sljedeće hipoteze:

1. Očekuje se da učenici prepoznaju navedene anglizme i znaju njihovo značenje, ali i da pojedine riječi razumiju samo u kontekstu u kojemu ih oni upotrebljavaju.
2. Očekuje se da će učenici četvrtih razreda pokazati bolje znanje anglizama u odnosu na učenike trećih razreda, upravo zbog svoje dobi. Također se očekuje da ne postoji značajna razlika u čestotnosti upotrebljavanja anglizama između dječaka i djevojčica, već samo da koriste različite anglizme zbog (često) drugačijih interesa. Očekuje se i da nema značajnijih razlika u upotrebljavanju anglizama s obzirom na školu koju učenici pohađaju jer su obje škole u gradu Zagrebu.
3. Očekuje se da je uporaba anglizama među vršnjacima vrlo česta u neformalnoj komunikaciji, posebice u usmenoj.

6.4. Opis instrumenta istraživanja

Istraživanje je provedeno pomoću anketnog upitnika koji se sastojao od šest zadataka. Na početnoj su stranici anketnog upitnika učenici označili spol te razred koji pohađaju. U prvome su zadatku učenici trebali dopuniti rečenice jednom riječju te im je pokraj svake rečenice prikazana fotografija onoga što moraju napisati. Neke od fotografija prikazuju *računalo, učiteljicu, trgovinu, igraču konzolu, mobilni telefon na dodir, obožavatelje*. Cilj je ovog zadatka bio ispitati upotrebljavaju li učenici u svakodnevnom govoru standardne hrvatske riječi ili tuđice. U drugom su zadatku navedene riječi: *sisterka, invajtati, hint, jutjuber, hejtati i biznis*, a zadatak učenika bio je odgovoriti jesu li im poznate navedene riječi te ako jesu, napisati njihovo značenje. Cilj je ovog zadatka bio ispitati prepoznaju li učenici određene anglizme te razumiju li značenje tih riječi na hrvatskome jeziku.

U trećem su zadatku trebali povezati odgovarajuću riječ sa sličicom; *make up, smartphone, pliz i inbox*. U četvrtom su zadatku navedene četiri rečenice, a zadatak učenika bio je odabrati između dviju ponuđenih riječi koja bolje odgovara smislu

rečenice; *lajkao/daunlodaio, stajling/trend, hetrik/dribling, tenks/sori*. Cilj je ovog zadatka bio ispitati poznavanje navedenih riječi, ali i razumiju li učenici kontekst rečenice. U petom su zadatku prikazane dvije fotografije („*Sviđa mi se*” – *lajk* i *laptop*) te su ih učenici trebali imenovati. U posljednjem, šestom zadatku, navedene su sljedeće riječi: *frend, okej, fajt, online, tim, driblanje* te je zadatak učenika bio pokraj svake riječi napisati drugu riječ koja ima isto značenje, primjerice, *frendica – prijateljica*. Cilj je ovog zadatka bio ispitati razumiju li učenici u potpunosti navedenu riječ, odnosno, znaju li ju izreći drugom riječju.

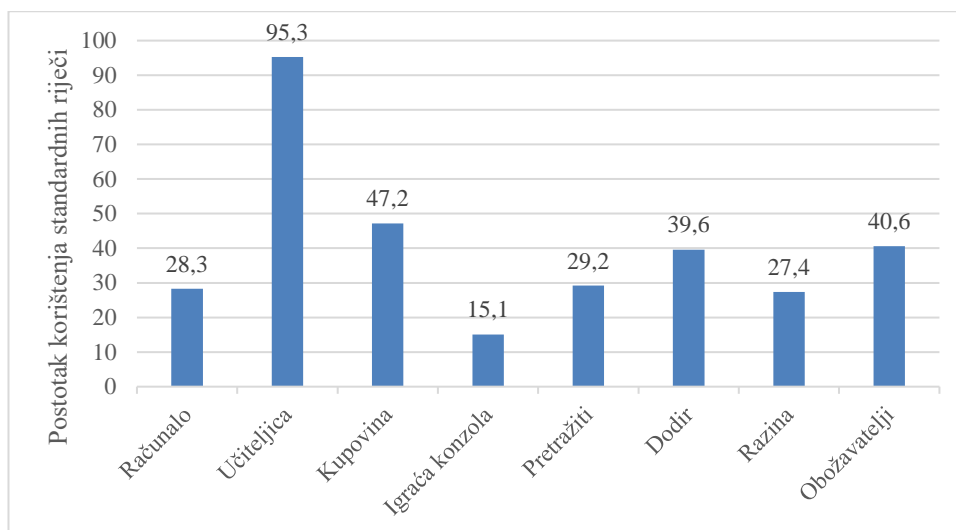
U drugom dijelu istraživanja, provedena je fokus grupa u kojoj je sudjelovalo sedam djevojčica šestoga razreda osnovne škole. Razgovaralo se o trenutno popularnim društvenim mrežama i aplikacijama (*Snapchat, WhatsApp, Instagram...*), ljudima koji snimaju videa – *jutjuberima* te općenito o njihovom razmišljanju i stavovima o tome; žele li i one biti *jutjuberice*, koje su prednosti i mane takvog posla. Cilj je ovoga zadatka bio ispitati u kolikoj mjeri učenice šestoga razreda u neformalnoj komunikaciji upotrebljavaju anglizme.

6.5. Rezultati istraživanja

6.5.1. Rezultati istraživanja upotrebe anglizama u različitim kontekstima kod djece mlađe školske dobi

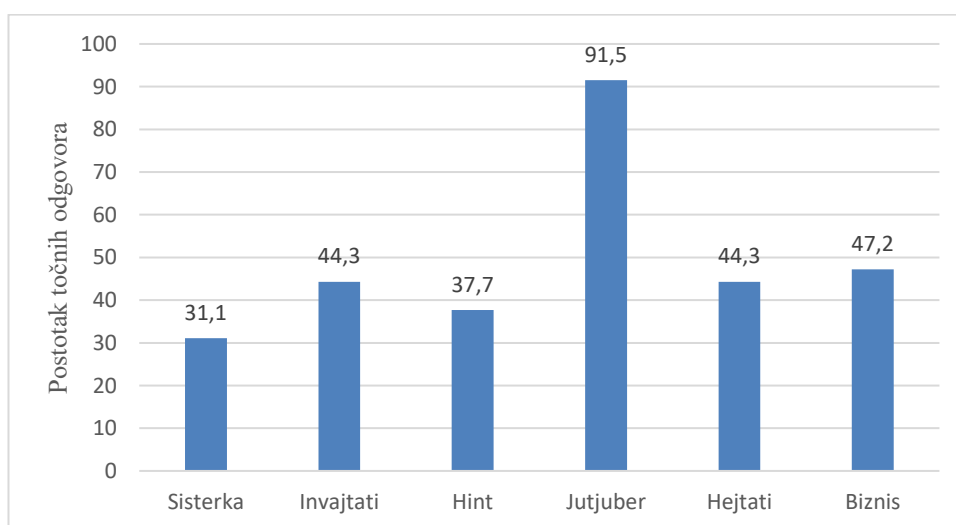
Prvi je cilj ovoga istraživanja bio ispitati koliko učenici mlađe školske dobi razumiju i upotrebljavaju anglizme s obzirom na različite kontekste njihove uporabe. Kako bi se uvidjelo koliko učenici razumiju i u svakodnevnoj komunikaciji upotrebljavaju anglizme, postavljen im je zadatak da nadopune rečenice pomoću određenih fotografija. Kao što je prethodno navedeno, cilj je ovoga zadatka bio ispitati upotrebljavaju li učenici u svakodnevnom govoru hrvatske standardne riječi ili tuđice.

Grafikon 1. Prikaz imenovanja zadanih primjera standardnim riječima (*računalo, učiteljica, kupovina, igraća konzola, pretražiti, dodir, razina, obožavatelji*)

Iz prikazanoga je grafikona 1. vidljivo da djeca upotrebljavaju standardne riječi, ali i da su u njihovome rječniku u velikome broju prisutne i različite tuđice, odnosno, anglizmi. Za većinu ispitanih riječi veći broj učenika ne koristi standardne riječi (*igraća konzola – 15,1%, razina – 27,4%, računalo – 28,3%, dodir – 39,6%, obožavatelji – 40,6%, kupovina – 47,2%*), već anglizme. Međutim, ima i slučajeva u kojima učenici daju prednost standardnoj riječi (*učiteljica – 95,3%*).

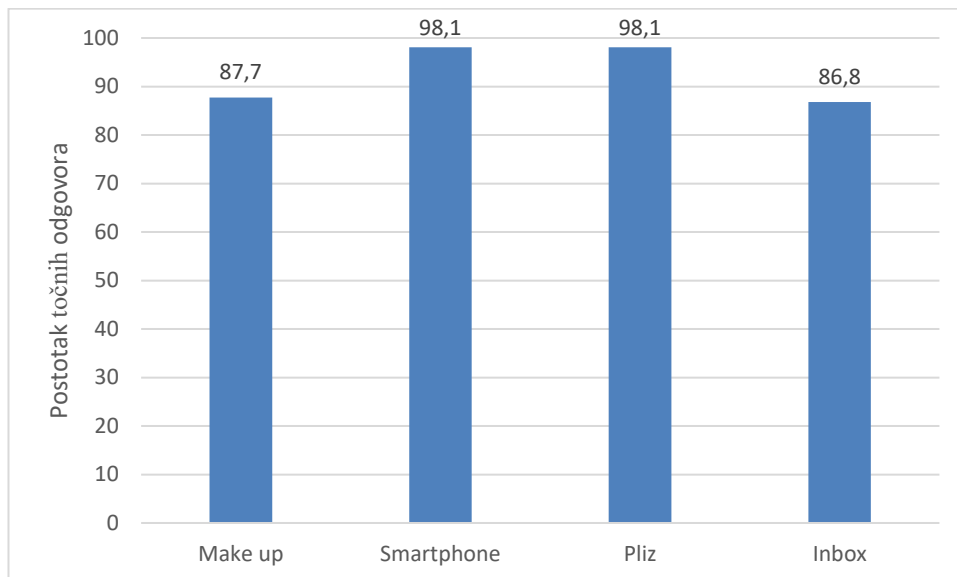
Grafikon 2. Prikaz točno objašnjenih značenja zadanih riječi (*sisterka, invajtati, hint, jutjuber, hejtati, biznis*)

Iz prikazanoga je grafikona 2. vidljivo jesu li učenicima poznati navedeni anglizmi te znaju li njihovo značenje. Trećina ili više učenika razumije značenje

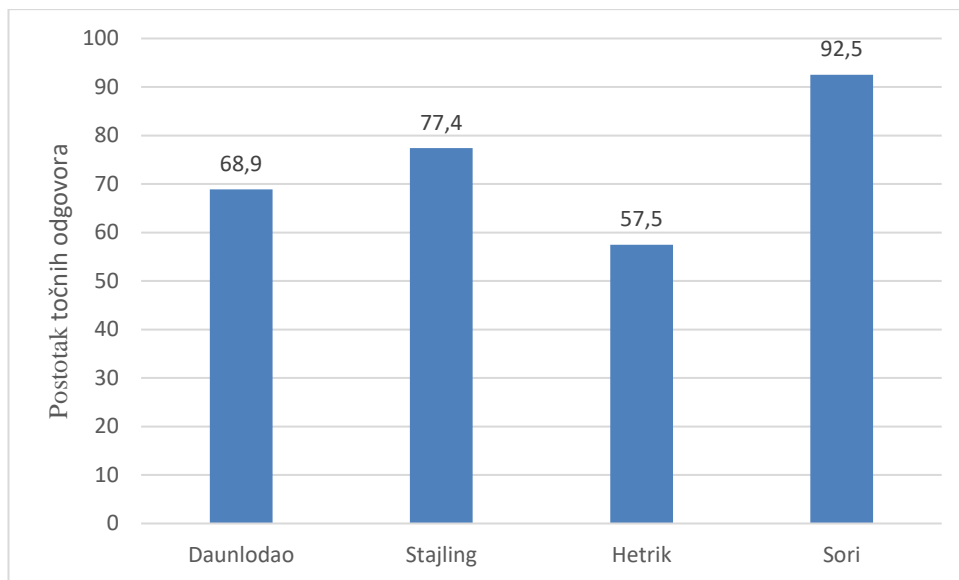
navedene riječi (*sisterka* – 31,1%, *hint* – 37,7%, *invajtati* – 44,3%, *hejtati* – 44,3%, *biznis* – 47,2%). Učenici su u najvećoj mjeri znali točno objasniti riječ *jutjuber* – 91,5%. Također su se istaknula neka od duhovitijih objašnjenja navedenih pojmova; *sisterka* – *sestra od moje mame, to su ljudi koji čuvaju tuđu djecu*, *invajtati* – *pitanje za igru*, *hint* – *pomoć u igrici*, *jutjuber* – *netko tko ima jutjub kanal i snima slike za like i subscribe*, *hejtati* – *ljutiti ili prosti komentari, kritiziranje na loš način, ljudi koji govore loše o jutjuberima*, *biznis* – *biznis je posao koji voliš, to znači da imaš puno novaca i da si bogat, puno slave*.

Grafikon 3. Prikaz točnosti spajanja zadanih riječi sa sličicama (*make up, smartphone, pliz, inbox*)

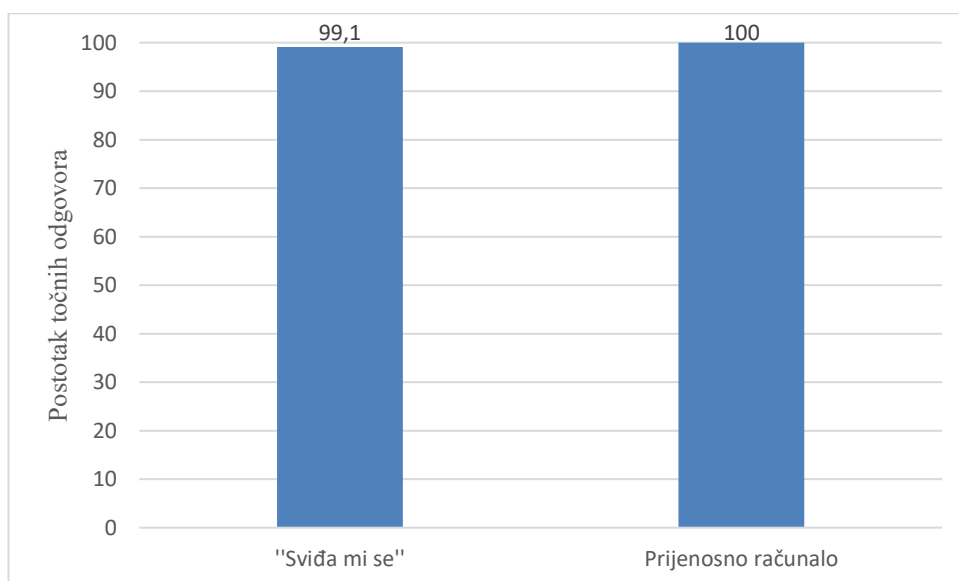
Prikazani grafikon 3. prikazuje rezultate zadatka u kojem su učenici spajali određene riječi sa sličicama. Vidljiv je visok postotak točnosti riješenosti (*smartphone* – 98,1%, *pliz* – 98,1%, *make up* – 87,7%, *inbox* – 86,8%).

Grafikon 4. Prikaz točnosti prepoznavanja riječi koje odgovaraju smislu rečenice (*daunlodao, stajling, hetrik, sori*)

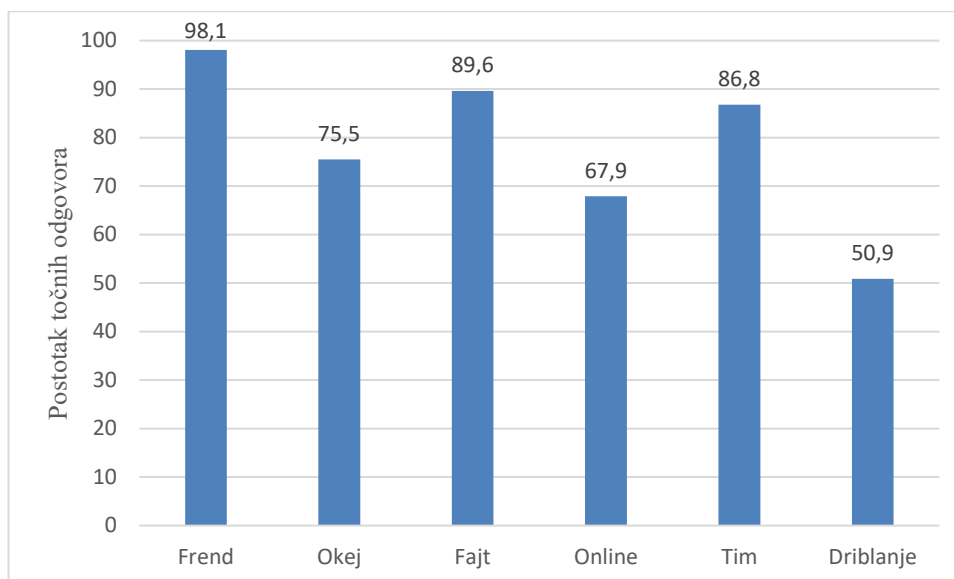

Iz prikazanog je grafikona 4. vidljivo koliko učenici razumiju značenje navedenih riječi, odnosno, znaju prepoznati koja riječ bolje odgovara smislu rečenica. Više od polovice učenika točno je odgovorilo (*hetrik – 57,5%, daunlodao – 68,9%, stajling – 77,4%*), dok je u rečenici gdje je trebalo odabrati riječ *sori*, točno odgovorilo čak *92,5%* učenika.

Grafikon 5. Prikaz imenovanja zadanih fotografija („*Sviđa mi se*”, *prijenosno računalo*)

Grafikon 6. Prikaz imenovanja zadanih pojmova drugim riječima (*frend, okej, fajt, online, tim, driblanje*)

Iz grafikona 5. i 6. vidljivo je da velik broj učenika razumije navedene riječi. U grafikonu 5. prikazani su rezultati zadatka u kojemu su učenici trebali imenovati što vide na fotografijama te je ostvaren jako visok postotak točnosti riješenosti („Sviđa mi se” – 99,1%, *prijenosno računalo* – 100%). Iz grafikona 6. vidljivo je da učenici u velikoj mjeri znaju objasniti navedene riječi drugom riječju te istodobno i razumiju njihovo značenje (*frend* – 98,1%, *fajt* – 89,6%, *tim* – 86,8%, *okej* – 75,5%) Malo je slabiji postotak točnosti riješenosti bio za objašnjavanje riječi *online* – 67,9%, dok ih je najmanje točno objasnilo riječ *driblanje* – 50,9%. Također su pojedini učenici ponudili i zanimljive odgovore; *fajt* – *VS, pobjeda, za nogomet*, *online* – *kupovina na mobitel, igra, nešto što se prenosi internetom sa stranog događaja, igra u kojoj igraju svi igrači iz svih zemalja, internetno*, *tim* – *squad*, *driblanje* – *preči neprijatelje, pravljenje važnim*. Na temelju prikazanih rezultata, vidljivo je da učenici prepoznaju značenje navedenih anglizama, ali i da pojedine riječi razumiju samo u kontekstu u kojemu ih oni upotrebljavaju, stoga se može zaključiti da je navedena hipoteza potvrđena.

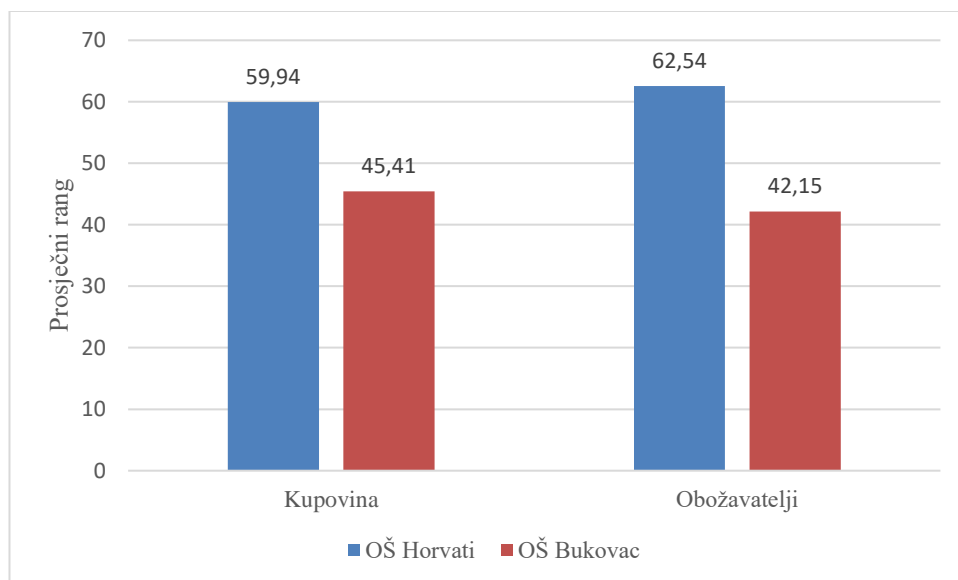
6.5.2. Rezultati utvrđivanja statistički značajne razlike s obzirom na školu koju pohađaju, dob i spol

Drugi je cilj ovoga istraživanja bio ispitati postoji li statistički značajna razlika u upotrebi i razumijevanju anglizama s obzirom na školu koju učenici pohađaju, dob i spol.

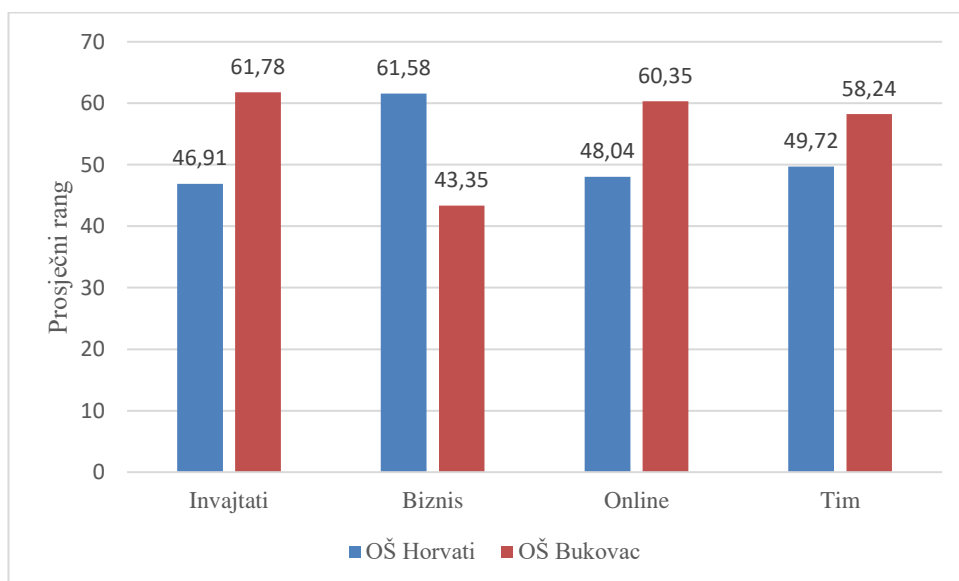
a) Rezultati utvrđivanja statistički značajne razlike s obzirom na školu koju pohađaju

U sljedećim grafikonima 7. i 8. prikazani su rezultati utvrđivanja statistički značajne razlike s obzirom na školu koju učenici pohađaju (OŠ Horvati i OŠ Bukovac). Pretpostavlja se da nema značajnijih razlika između dviju škola, budući da su obje škole u gradu Zagrebu. Istraživanje je provedeno na istim zadacima kao i u prethodno navedenim primjerima. U grafikonima 7. i 8. prikazani su samo rezultati istraživanja u kojima postoji statistički značajna razlika između dviju škola.

Grafikon 7. Prikaz imenovanja zadanih primjera standardnim riječima s obzirom na školu koju pohađaju (*kupovina*, *obožavatelji*)

Grafikon 8. Prikaz točno objašnjenih značenja zadanih riječi (*invajtati*, *biznis*) te imenovanja zadanih pojmova drugim riječima (*online*, *tim*) s obzirom na školu koju pohađaju

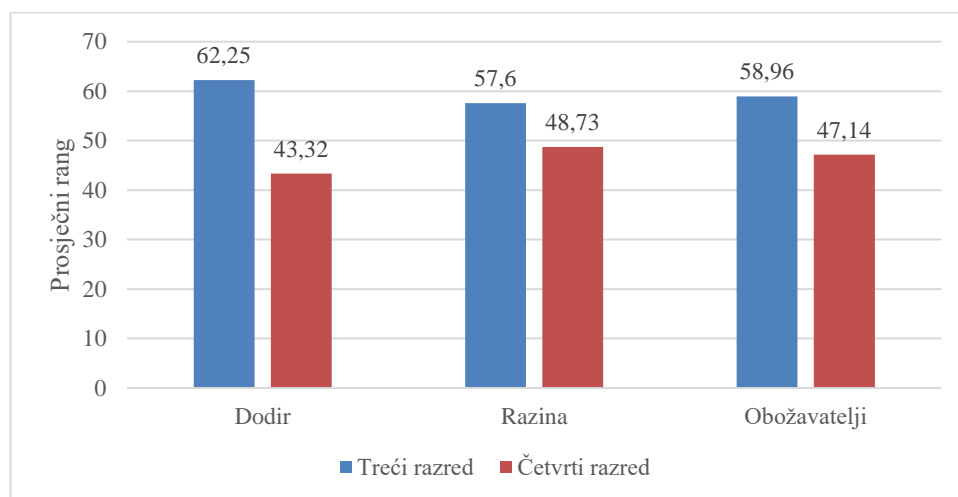
Iz ovih je rezultata vidljivo da učenici u OŠ Horvati više upotrebljavaju standardne riječi za riječi *kupovina* i *obožavatelji* u odnosu na učenike iz OŠ Bukovac (*kupovina*: OŠ Horvati – 59,94%, OŠ Bukovac – 45,41%, *obožavatelji*: OŠ Horvati – 62,54%, OŠ Bukovac – 42,15%). Također se iz grafikona iščitava da učenici iz OŠ Bukovac u većoj mjeri prepoznaju i znaju objasniti značenje riječi *invajtati*, *online* i *tim* od učenika OŠ Horvati (*invajtati*: OŠ Horvati – 46,91%, OŠ Bukovac – 61,78%, *online*: OŠ Horvati – 48,04%, OŠ Bukovac – 60,35%, *tim*: OŠ Horvati – 49,72%, OŠ Bukovac – 58,24%). Više je učenika iz OŠ Horvati točno objasnilo riječ *biznis* od učenika iz OŠ Bukovac (*biznis*: OŠ Horvati – 61,58%, OŠ Bukovac – 43,35%). Zahvaljujući prikazanim rezultatima istraživanja, iščitava se da postoji statistički značajna razlika u razumijevanju i upotrebljavanju anglicizama s obzirom na školu koju učenici pohađaju, ali je vidljiva u manjem broju riječi, stoga se može zaključiti da je postavljena hipoteza djelomično potvrđena.

b) Rezultati utvrđivanja statistički značajne razlike s obzirom na razred

U sljedećim grafikonima 9., 10., 11. i 12. utvrđuje se statistički značajna razlika s obzirom na razred koji učenici pohađaju (treći i četvrti razred). Očekuje se da će učenici četvrtih razreda pokazati bolje poznavanje anglicizama od učenika trećih razreda, upravo zbog svoje dobi. Kao i kod prijašnjih rezultata istraživanja, u

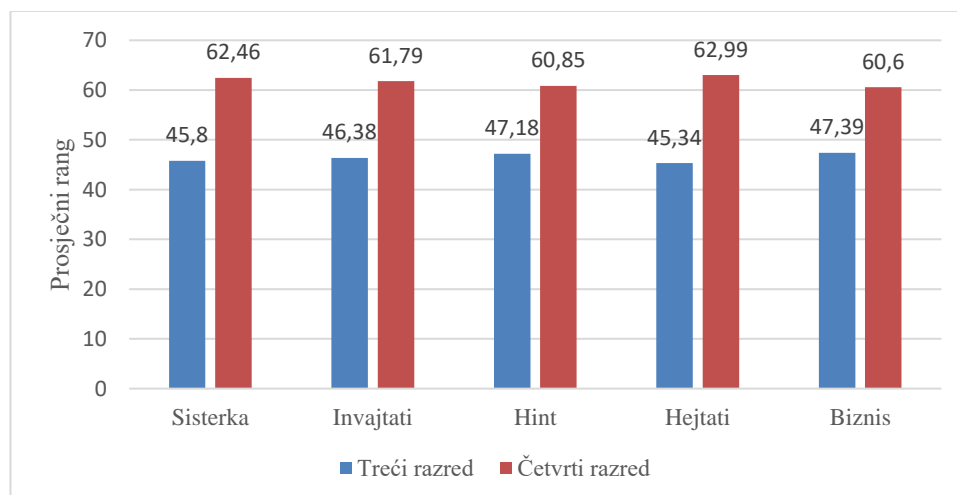
sljedećim su grafikonima prikazani samo rezultati u kojima postoji statistički značajna razlika između trećih i četvrtih razreda.

Grafikon 9. Prikaz imenovanja zadanih primjera standardnim riječima s obzirom na razred (*dodir, razina, obožavatelji*)

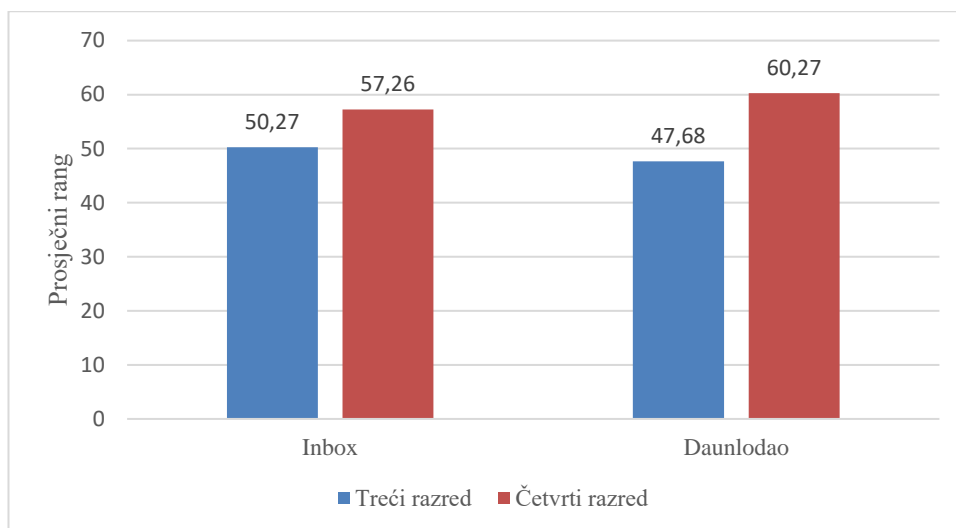

Iz prikazanog grafikona 9. vidljivo je da učenici trećih razreda više koriste hrvatske standardne riječi (*dodir, razina i obožavatelji*) od učenika četvrtih razreda (*dodir*: treći razred – 62,25%, četvrti razred – 43,32%, *razina*: treći razred – 57,6%, četvrti razred 48,73%, *obožavatelji*: treći razred – 58,96%, četvrti razred – 47,14%). Na temelju navedenih rezultata, potvrđuje se pretpostavka da učenici trećih razreda upotrebljavaju manje anglicizama u svakodnevnoj komunikaciji od učenika četvrtih razreda.

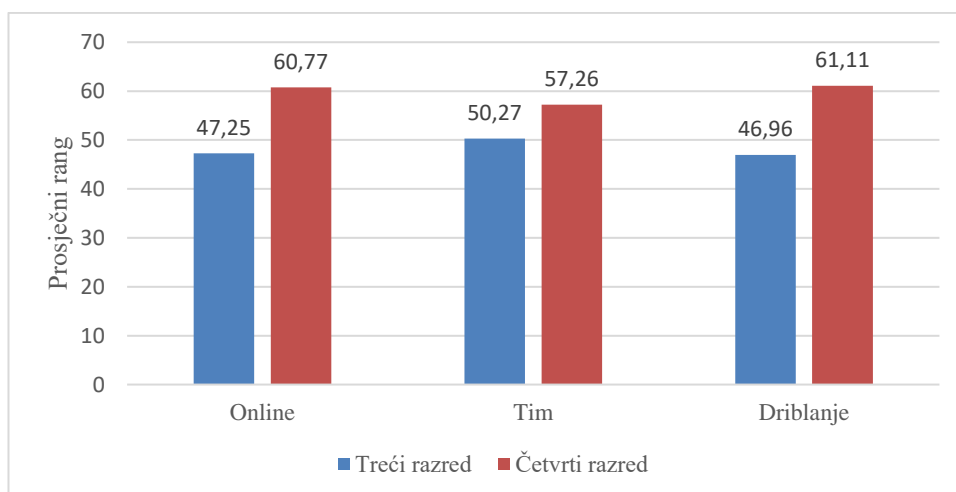
Grafikon 10. Prikaz točno objašnjenih značenja zadanih riječi (*sisterka, invajtati, hint, hejtati, biznis*) s obzirom na razred

Grafikon 11. Prikaz točnosti spajanja zadane riječi sa sličicom (*inbox*) te prepoznavanja riječi koja odgovara smislu rečenice (*daunlodao*) s obzirom na razred

Grafikon 12. Prikaz imenovanja zadanih pojmova drugim riječima s obzirom na razred (*online, tim, driblanje*)

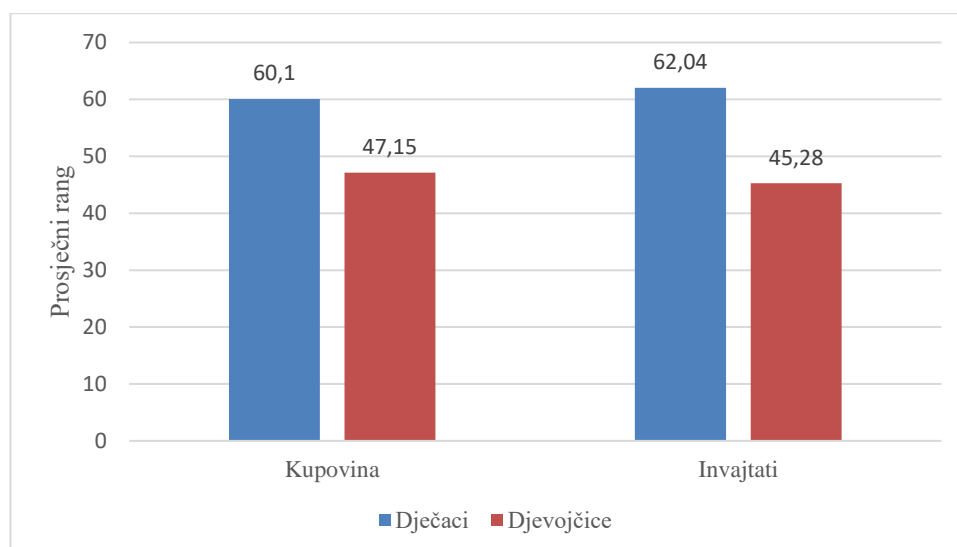
Zahvaljujući rezultatima prikazanim u grafikonima 10., 11. i 12., vidljiva je izraženija upotreba te razumijevanje anglicizama kod učenika starije dobi, odnosno, učenika četvrtih razreda. Učenici četvrtih razreda u većem su postotku prepoznali i točno objasnili što znače riječi *sisterka*, *invajtati*, *hint*, *hejtati* i *biznis* od učenika trećih razreda (*sisterka*: treći razred – 45,8%, četvrti razred – 62,46%, *invajtati*: treći razred – 46,38%, četvrti razred – 61,79%, *hint*: treći razred – 47,18%, četvrti razred – 60,85%, *hejtati*: treći razred – 45,34%, četvrti razred – 62,99%, *biznis*: treći razred – 47,39%, četvrti razred – 60,6%). Iz grafikona 11. iščitava se da više učenika četvrtih razreda prepoznaje što znače riječi *inbox* i *daunlodao*, odnosno, povezuju riječ sa

sličicom te razumiju koja riječ bolje odgovara smislu rečenice (*inbox*: treći razred – 50,27%, četvrti razred – 57,26%, *daunlodao*: treći razred – 47,68%, četvrti razred – 60,27%). Također, na temelju grafikona 12., vidljivo je da učenici četvrtih razreda u većem postotku u odnosu na učenike trećih razreda znaju riječi *online*, *tim* i *driblanje* objasniti nekom drugom riječju (*online*: treći razred – 47,25%, četvrti razred – 60,77%, *tim*: treći razred – 50,27%, četvrti razred – 57,26%, *driblanje*: treći razred – 46,96%, četvrti razred – 61,11%). Premda je između ispitanih razreda razlika samo jedna godina, izražena je razlika u upotrebljavanju i razumijevanju anglizama te se može zaključiti da je ova hipoteza potvrđena jer su četvrti razredi pokazali češće korištenje anglizama te ih u većoj mjeri razumiju.

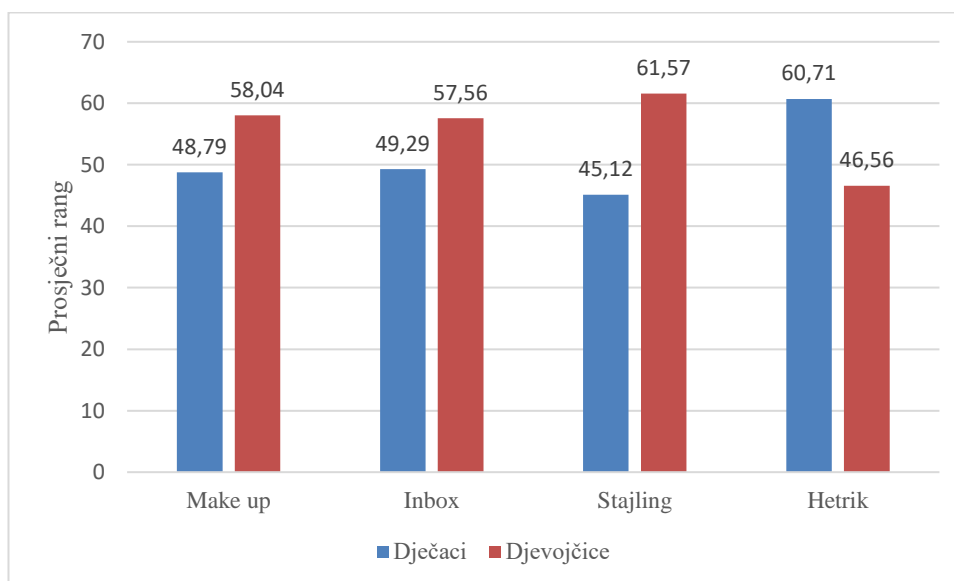
c) Rezultati utvrđivanja statistički značajne razlike s obzirom na spol

U sljedećim grafikonima 13. i 14., prikazani su rezultati istraživanja kojima se utvrđuje postoji li statistički značajna razlika s obzirom na spol. Premda se često pretpostavlja da djevojčice imaju veći vokabular, očekuje se da ne postoji izraženija razlika u upotrebljavanju anglizama između dječaka i djevojčica te dobi. Međutim, očekuje se da će pojedine riječi bolje poznavati određeni spol zbog „drugачijeg” odgoja te utjecaja okoline i medija. U grafikonima 13. i 14., prikazani su samo rezultati u kojima je uočljivija razlika između dječaka i djevojčica.

Grafikon 13. Prikaz imenovanja zadanog primjera standardnom riječju (*kupovina*) te točno objašnjenog značenja zadane riječi (*invajtati*) s obzirom na spol

Grafikon 14. Prikaz točnosti spajanja zadanih riječi sa sličicama (*make up, inbox*) te prepoznavanja riječi koje odgovaraju smislu rečenice (*stajling, hetrik*) s obzirom na spol

Iz grafikona 13. može se iščitati da dječaci u većem broju upotrebljavaju standardnu riječ *kupovina* od djevojčica (*kupovina*: dječaci – 60,1%, djevojčice – 47,15%). Takvi se rezultati mogu pripisati odgoju te utjecaju društva, odnosno, djevojčice se odmalena više susreću s pojmom *kupovina*, pod kojim se najčešće misli na odjevne predmete, a shodno tome i sveprisutnijim anglizmom *shopping*. Također, više je dječaka znalo objasniti što znači riječ *invajtati* (*invajtati*: dječaci – 62,04%, djevojčice – 45,28%). Pretpostavlja se da je razlog tome jer dječaci češće igraju videoigre u kojima upotrebljavaju navedenu riječ. U grafikonu 14. vidljiv je utjecaj rodnog stereotipa jer su riječi koje se više povezuju uz ženski rod, poput *make up* i *inbox*, upravo djevojčice u većem postotku točno spojile sa sličicama (*make up*: dječaci – 48,79%, djevojčice – 58,04%, *inbox*: dječaci – 49,29%, djevojčice – 57,56%). U sljedećem zadatku u kojemu su učenici između dviju ponuđenih riječi odabirali riječ koja više odgovara smislu rečenice, također se uočava rodni stereotip te veća razlika između spolova; riječ *stajling* bila je razumljivija djevojčicama (*stajling*: dječaci – 45,12%, djevojčice – 61,57%), dok je veći broj dječaka točno shvatio značenje riječi *hetrik* (*hetrik*: dječaci – 60,71%, djevojčice – 46,56%).

6.5.3. Rezultati istraživanja učestalosti uporabe anglizama u spontanome govoru

Treći je cilj ovoga istraživanja bio utvrditi učestalost uporabe anglizama u neformalnoj komunikaciji i spontanome govoru djece osnovnoškolske dobi. Uz anketu koju su ispunili učenici trećih i četvrtih razreda, provedena je i fokus grupa u kojoj je sudjelovalo sedam djevojčica koje pohađaju šesti razred osnovne škole. U sljedećoj su tablici prikazani anglizmi koje su učenice upotrebljavale u neformalnoj komunikaciji i spontanome govoru te su razvrstani po vrstama riječi.

Tablica 4. Prikaz upotrijebljenih riječi raspoređenih prema vrstama riječi

IMENICE	GLAGOLI	PRIDJEVI	PRILOZI
aplikacija	instalirati	privatan	okej
story	klikneš	originalan	konstantno
profil	skrinaš	kreativna	
Instagram	zblok'o		
Messenger	deinstalirati		
Snapchat	pliz		
filter	sori		
snapovi	lajkati		
tablet	pauzirati		
Fejs	editirati		
followeri			
frendica			
music			
jutjuber			
kanal			
EuroTrip			
blog			
challenge			
YouTube			
make up			
talent			
model			
Fan Page			
hobi			
avatar			
Zombi-invazija			
hoodica			

Budući da se najviše razgovaralo o društvenim mrežama i aplikacijama koje svakodnevno koriste, ne čudi spominjanje riječi poput *Instagram*, *Snapchat*,

Messenger itd. Iz rezultata je vidljivo da su od vrsta riječi najbrojniji anglizmi imenice. Većina je riječi preuzeta iz izvornoga engleskoga jezika (*story, music, challenge, make up, model, Fan Page...*), dok su se pojedine riječi prilagodile tvorbenim i pravopisnim pravilima hrvatskoga jezika (*aplikacija, frendica, jutjuber...*). Također se upotrebljavaju i glagoli kojima je zajedničko što imaju sufiks svojstven hrvatskome jeziku (*instalirati, lajkati, pauzirati, editirati...*). Zanimljivo je spomenuti i glagol *zblok'o* koji je zbog karakterističnog prefiksa i sufiksa primjer žargonizma. Važno je naglasiti i upotrebu glagola *pliz* i *sori* koji su prilagođeni pravopisno, značenjski i tvorbeno hrvatskome jeziku te su već duže vrijeme prisutni u neformalnoj komunikaciji ljudi različite dobi. Pridjevi i prilozi u manjoj su mjeri bili učestali u navedenoj fokus grupi, no također su prilagođeni pravilima hrvatskoga jezika (*privatan, kreativna, konstantno...*).

7. RASPRAVA I ZAKLJUČAK

U ovome je istraživanju temeljni cilj bio utvrditi učestalost anglizama u razgovornom stilu među djecom mlađe školske dobi te ispitati utječe li dob djece na učestalost upotrebe anglizama. Istraživanje je provedeno u gradu Zagrebu, a ispitanici su bili učenici trećih i četvrtih razreda dviju osnovnih škola. Učenici su ispunjavali anketne upitnike u kojima su nadopunjavali rečenice, objašnjavali značenje zadanih pojmova, povezivali odgovarajuće riječi sa sličicama, zatim odabirali između dviju riječi koja bolje odgovara smislu navedene rečenice, imenovali prikazane fotografije te su u posljednjem zadatku imenovali zadanu riječ drugom riječju koja ima isto značenje. Također je provedena i fokus grupa u kojoj je sudjelovalo sedam učenica šestoga razreda osnovne škole te se komunikacija odvijala razgovornim stilom.

S obzirom na temeljni cilj istraživanja postavljena su tri problema. Prvi je problem bio ispitati koliko učenici mlađe školske dobi razumiju te upotrebljavaju anglizme s obzirom na različite kontekste njihove uporabe. Na temelju prvoga problema postavljena je prva hipoteza kojom se očekuje da učenici prepoznaju navedene anglizme i shvaćaju njihovo značenje, ali i da određene riječi razumiju samo u kontekstu u kojemu ih upotrebljavaju. Proučavajući rezultate istraživanja,

dolazi se do zaključka da učenici u velikoj mjeri koriste anglizme te im često daju prednost u odnosu na hrvatsku standardnu riječ. Također, vidljivo je da u velikom postotku razumiju značenje navedenih anglizama, ali i da postoji određen broj riječi koji im je razumljiv samo u kontekstu u kojemu ga oni upotrebljavaju, primjerice, riječi s kojima se susreću dok igraju igre na *PlayStationu* ili gledaju videozapise na *Youtubeu*. U skladu s dobivenim rezultatima, utvrđuje se da je hipoteza potvrđena. Da postoje riječi koje djeca razumiju samo u jednom kontekstu, mišljenja je i Vilke (ur.: Češi i Barbaroša-Šikić, 2007) koja ističe da bez obzira što mlađe generacije upotrebljavaju velik broj tuđica u svakodnevnoj neformalnoj komunikaciji, to ne znači da odlično vladaju engleskim jezikom jer često upotrebljavaju pseudoanglicizme.

Drugi je problem bio ispitati postoji li statistički značajna razlika u uporabi i razumijevanju anglizama s obzirom na dob, spol i školu koju pohađaju. U skladu sa spomenutim problemom postavljena je hipoteza kojom se očekuje da će učenici četvrtih razreda pokazati bolje poznavanje anglizama u odnosu na učenike trećih razreda, upravo zbog svoje dobi. Očekuje se da ne postoji značajna razlika u čestotnosti upotrebljavanja anglizama između dječaka i djevojčica, već samo da koriste različite anglizme zbog (često) drugačijih interesa. Također se očekuje da nema značajnijih razlika u upotrebljavanju anglizama s obzirom na školu koju učenici pohađaju jer su obje škole u gradu Zagrebu. Rezultati istraživanja pokazali su da postoji statistički značajna razlika s obzirom na spol i školu koju učenici pohađaju, ali najveća se razlika pokazala s obzirom na dob. Iz rezultata je vidljivo da dječaci i djevojčice u podjednakoj mjeri upotrebljavaju anglizme, ali se njihovo znanje i razumijevanje riječi razlikuju zbog drugačijih interesa, stoga se zaključuje da je hipoteza potvrđena. Ćurković i sur. (2017) navode da su dosadašnja istraživanja pokazala da dječaci više od djevojčica koriste engleske riječi u računalnim igrama, dok ih djevojčice više koriste u svakodnevnoj komunikaciji s prijateljima. Također, rezultati su pokazali da postoji statistički značajna razlika u poimanju i uporabi određenih anglizama s obzirom na školu koju pohađaju, ali je izražena u manjem broju riječi, stoga se zaključuje da je ova hipoteza djelomično potvrđena. Dobiveni su rezultati pokazali da najveća razlika postoji između učenika trećih i četvrtih razreda, odnosno da dob utječe na upotrebljavanje i razumijevanje značenja anglizama, stoga se može zaključiti da je postavljena hipoteza potvrđena.

Treći je problem bio utvrditi učestalost uporabe anglizama u neformalnoj komunikaciji i spontanome govoru djece osnovnoškolske dobi. Na temelju spomenutog problema postavljena je hipoteza kojom se očekuje da je uporaba anglizama među vršnjacima vrlo česta u neformalnoj komunikaciji te da je osobito izražena u usmenoj komunikaciji. Ovaj je problem istražen pomoću provođenja fokus grupe; u istraživanju je sudjelovalo sedam učenica šestoga razreda te je proučavano njihovo izražavanje u neformalnoj komunikaciji, tj. u kolikoj mjeri upotrebljavaju anglizme. Prema rezultatima istraživanja može se utvrditi da učenice u velikoj mjeri upotrebljavaju anglizme, posebice kada se razgovara o aplikacijama i društvenim mrežama koje danas gotovo svi svakodnevno koriste te se na temelju toga može zaključiti da je navedena hipoteza potvrđena.

Svaki se živući jezik neprekidno mijenja, pojedine riječi postaju zastarjelice, dok nove riječi „ulaze” u jezik, ljudi ih prihvaćaju te ulaze u upotrebu. Zahvaljujući internetu, računalstvu i brojnim drugim razlozima, engleski je jezik danas najrasprostranjeniji – vidljivo je to u svim jezicima, a posebice u manjima kojima pripada i hrvatski jezik. Upotrebljavaju ga ljudi različite dobi, no najviše je prisutan u govoru mlađe populacije. Provedeno je istraživanje potvrdilo pretpostavke raširenosti anglizama u neformalnoj komunikaciji učenika osnovne škole, ali i pobliže razjasnilo koliki utjecaj imaju i ostali čimbenici, poput dobi, spola i škole koju učenici pohađaju na upotrebu anglizama. Vidljivo je da se upotreba anglizama povećava što su učenici starije dobi te nije rijetko da im daju prednost pred hrvatskim standardnim riječima. Brojni su mogući razlozi tome, poput okoline u kojoj odrastaju, traženja vlastitog identiteta te između ostaloga, „stvaranje” jezika razumljivog svojim vršnjacima koji dijele iste interese. Zasiurno je kod mlađe populacije potrebno poticati prihvaćanje novih riječi jer doprinose bogatstvu korpusa riječi, ali je s druge strane nužno doprinijeti stvaranju kritičnog stava prema stranim riječima, odnosno osvijestiti im da ne moraju nužno strane riječi biti bolje od riječi njihovog materinskoga jezika. To ćemo im u svakodnevnom životu najzornije pokazati ako postanemo ogledni primjer govornika.

LITERATURA

1. Aladrović Slovaček, K. (2012). Razvojna obilježja dječjega jezika u ovladavanju hrvatskim standardnim jezikom do završetka jezične automatizacije. Doktorski rad. Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
2. Barbarić, T. (2011). Odnos hrvatskih medija prema engleskome jeziku: snobovi ili trendsetteri. *MediAnali*, 5 (10), 93-106.
3. Barić, E., Lončarić, M., Malić, D., Pavešić, S., Peti, M., Zečević, V., Znika, M. (2005). *Hrvatska gramatika*. Zagreb: Školska knjiga.
4. Brdar, I. (2010). Engleske riječi u jeziku hrvatskih medija. *Lahor*, 2 (10), 217-232.
5. Češi, M., Barbaroša-Šikić, M. (ur.) (2007). *Komunikacija u nastavi hrvatskoga jezika: Suvremeni pristupi poučavanju u osnovnim i srednjim školama*. Zagreb: Naklada Slap.
6. Ćurković, N., Grbaš Jakšić, D. i Garić, A. (2017). Kako učenici osnovne škole upotrebljavaju engleske riječi i pokrate. *Hrvatski jezik*, 4 (1), 1-11.
7. Dabo-Denegri, Lj. (1998). Jezično posuđivanje: tipologija leksičkih posuđenica (anglicizmi u francuskom jeziku). *Filologija*, 30-31, 439-450.
8. Drljača Margić, B. (2012). Stavovi govornika prema zaštiti hrvatskoga jezika od utjecaja engleskoga i promicanju hrvatskih zamjena za anglicizme. Turk, M., Srdoč-Konestra, I. (ur.), *Peti hrvatski slavistički kongres. Zbornik radova* (str. 387-393). Rijeka: Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci.
9. Dujmović-Markusi, D. (2012). *Fon-fon 4, udžbenik hrvatskoga jezika za četvrti razred gimnazije*. Zagreb: Profil.
10. Erdeljac, V. (2009). *Mentalni leksikon: modeli i činjenice*. Zagreb: Ibis grafika.
11. Filipović, R. (1990). *Anglicizmi u hrvatskom ili srpskom jeziku*. Zagreb: Školska knjiga.
12. Filipović, R. (1986). *Teorija jezika u kontaktu*. Zagreb: Školska knjiga.

13. Frančić, A., Hudeček, L., Mihaljević, M. (2006). *Normativnost i višefunkcionalnost u hrvatskome standardnom jeziku*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
14. Halonja, A., Mihaljević, M. (2012). *Od računalnoga žargona do računalnoga nazivlja*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
15. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje (2013). *Hrvatski pravopis*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
16. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta (2006). *Nastavni plan i program za osnovnu školu*. Zagreb
- https://www.azoo.hr/images/AZOO/Ravnatelj/RM/Nastavni_plan_i_program_za_osnovnu_skolu_-_MZOS_2006_.pdf (7.3.2019.)
17. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta (2019). *Kurikulum za osnovne škole*. Zagreb
- https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_10_215.html (7.3.2019.)
18. Mirošničenko, I. (2014). Rječnik mladih. Diplomski rad. Filozofski fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku.
- Pavličević-Franić, D., Aladrović Slovaček, K. (2018). Razvoj leksičke kompetencije u nastavi hrvatskoga jezika u osnovnoj školi. Botica, S., Nikolić, D., Tomašić, J., Vidović Bolt, I. (ur.), *Zbornik radova Šestoga hrvatskog slavističkog kongresa : knjiga sažetaka ; Sv. 2* (945-954). Zagreb: Hrvatsko filološko društvo ; Hrvatski slavistički odbor.
19. Pavličević-Franić, D. (2005). *Komunikacijom do gramatike*. Zagreb: Alfa.
20. Pavličević-Franić, D. (2011). *Jezikopisnice: rasprave o usvajanju, učenju i poučavanju hrvatskoga jezika u ranojezičnome diskursu*. Zagreb: Alfa.
21. Puljak, L. (2008). Razvoj dječjih pojmova (značenja riječi) i nastavna komunikacija. *Metodika*, 9 (16), 18-28.
22. Skelin Horvat, A. (2017). *O jeziku i identitetima hrvatskih adolescenata*. Zagreb: Srednja Europa.

23. Srednja.hr na adresi <https://srednja.hr/jeste-li-znali/poplava-engleskih-rijeci-u-hrvatskom-jeziku/> (13.2.2019.)
24. Šego, J. (2009). Utjecaj okoline na govorno-komunikacijsku kompetenciju djece; jezične igre kao poticaj dječjem govornom razvoju. *Govor*, 26 (2), 119-149.
25. Težak, S. (1991). *Hrvatski naš svagda(š)nji*. Zagreb: Školske novine.
26. Težak, S., Babić, S. (1992). *Gramatika hrvatskoga jezika*. Zagreb: Školska knjiga.

PRILOZI

ANKETNI UPITNIK – ANG-DIPL-2019A

Spol: a) muško b) žensko

Razred: _____

1. Nadopuni rečenice.

Volim igrati igrice na svom _____.

Naša _____

iz engleskoga vodi nas u kino.

U petak ćemo ići u _____

_____ u Arena Centar.

Kada igram PlayStation, koristim _____.

Nisam znala odgovor na pitanje pa sam na računalu malo _____.

Više nitko ne koristi mobitele na tipke, svi imamo mobitele na _____.

Na igrici sam prešao na novi _____.

Justin Bieber ima puno _____.

2. Jesu li ti poznate ove riječi (odgovori da ili ne)? Što znače (upiši u tablicu)?

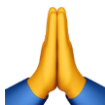
sisterka	DA	NE	Znam/Ne znam što znači.	Značenje:
invajtati	DA	NE	Znam/Ne znam što znači.	Značenje:
hint	DA	NE	Znam/Ne znam što znači.	Značenje:
jutjuber	DA	NE	Znam/Ne znam što znači.	Značenje:
hejtati	DA	NE	Znam/Ne znam što znači.	Značenje:
biznis	DA	NE	Znam/Ne znam što znači.	Značenje:

3. Poveži riječi i fotografije.

make up

smartphone

pliz

inbox

4. Zaokruži riječ koja odgovara rečenici.

Lajkao/Daunlodao sam novu igricu na svom mobitelu.

Ana nosi cvjetnu haljinu i plave balerinke – sviđa mi se njezin **stajling/trend**.

Cristiano Ronaldo zabio je **hetrik/dribling** u jednoj utakmici.

- Stala si mi na nogu. –**Tenks/Sori**.

5. Što je prikazano na fotografijama?

6. Za svaku riječ napiši drugu riječ koja ima isto značenje. Ako ne znaš drugu riječ, samo napiši značenje navedene riječi (npr. frendica – prijateljica).

frend – _____

okej – _____

fajt – _____

online – _____

tim – _____

driblanje – _____

IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI RADA

Potpisom potvrđujem kako sam samostalno napisala rad na temu *Učestalost anglizama u neformalnoj komunikaciji djece mlađe školske dobi* pod vodstvom mentorice doc. dr. sc. Katarine Aladrović Slovaček i kako se nisam koristila drugim izvorima osim onih navedenih u radu.

Zagreb, rujan, 2019.

Ena Čupić
